

נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה - ובירושלמי הלכה ה' נחלקו ר"י ור"ל בטעם דפטורות ולא חשיבי כעיסת השותפין אע"פ שנבללו כולן, לר' יוחנן טעם הפטור משום דהעושה עיסה לחלקה בצק פטורה, ולר"ל טעם הפטור משום שעושה הצירוף ללא דעתן ודמי לממרח כריו של חבריו שלא מדעתו דפטור, ודלא כר' יוחנן שמחייב.

נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה - דעת רב יוחנן שדוקא בנחתום חייב אע"פ שבדעתו לחלק שמא ימצא לקוחות ונטבלו מיד, ויש גורסים שמא לא ימצא לקוחות ויעשה עיסה, בר"ש הריב"מ וז"ל שגרסו שמא ימצא לקוחות ופירשו דהיינו שימצא לקוחות שיקנו לא לחלקה, והרמב"ם גרס שמא לא ימצא לקוחות ופ"י דכוונת הנחתום שאם לא ימצא לקוחות לשאור יעשה ממנה עיסה ויאפה אותה וכן כתב הרשב"א בפסקיו, ובלשון הר"ש בפ"א מ"ה "ולא גזר ר' יוחנן דלמא מימלך אלא בנחתום" משמע שהוא גזירה דרבנן מיהו בר"ש כת"י הושמטה שורה זו, אבל בחלת לחם ס"ה ס"ק י"ג כתב דכשיש ספק כל שהוא שמא לא תיחלק אין אומרים שהוא כאילו חלוק מעכשיו וחייב מדאורייתא, וכ"כ בגדוה"ק ס"ק ב', וכ"כ בחידושי הגר"ח בכורים פ"ו ה"ט, ובחזו"א.

לענין הלכה - הרמב"ם פ"ו מבכורים ה"ט וכן הטוש"ע פסקו כר' יוחנן דהעושה עיסה לחלקה בצק פטורה, ואולם הראב"ד השיג על הרמב"ם ופסק כר"ל דנחתום לאו דוקא אלא גם אשה שעשתה עיסה לחלק חייבת, ומשום דחיישנן שמא תמלך שלא לחלקה.

גדר עשוי ליחלק לעצמו או לאחרים - ע"י ברכות ל"ז: תוס' (ד"ה לחם) בשם רבינו יחיאל, שהסתפק האם איטריות חייבות בחלה שפעמים שאין שיעור חלה בקדירה אחת וחשוב כעושה עיסתו ע"מ לחלק, וכ"כ רבנו פרץ, וכן מצאנו בדברי רבנו שמחה הביאו הגה"מ שגם המחלק לעצמו או אפילו לעשות ממנו בצקות קטנות פטורות עד שלא יצרפם התנור, ופ"י הדברי חמודות (סי' ג' סק"כ), הובא בפת"ש סק"ב) מפרש דאם חושב לאפות כל כמה לחמים בזמן אחר כגון מסעודה לסעודה שאין זה הדרך הרגילה, זה נחשב על מנת לחלק ופטורה מחלה גם כשאין מחלקו לאחרים, וכן כתב גם החדרי דיעה, וע"י בתפארת למשה וצל"ח שכתבו דבתוס' לא משמע כן, הבית אפרים (יו"ד ס"ט במסקנתו) מפרש שדוקא אם דעתו לחלקו לצמיתות באופן שלא יבוא שוב לידי צירוף נקרא על מנת לחלק שאז החלוקה מתקיימת, ובאופן זה גם אדם אחד פטור מחלה, אך אם דעתו לצרף את כל העיסות אחר האפיה נמצא שאין החלוקה בר קיימא וחייב בחלה, כך מסביר את שיטת רבנו יחיאל גם הנודע ביהודה בספר צל"ח (ברכות לז סד"ה לחם) והסכימו לחילוק זה החלת לחם ס"ה ה' ס"י והערך ש"י ס"י שכ"ו, מאידך הר"י קורקוס הלכות ביכורים פרק ו' הלכה יט כ' שכל מה שכתב הרמב"ם שעל מנת לחלק פטור היינו רק במחלק בינו לבין חבריו אבל לעצמו חייב, וכ"כ הגר"א (שנות אליהו חלה א ו, ביאור הגר"א לשו"ע סק"י) שפשוט שדין הלש על מנת לחלק הוא רק כאשר מתכוון לחלק לאנשים הרבה, והביא ג' ראיות לדבריו א. במשנה איתא נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור, משמע דוקא בנשים הרבה. ב. לצורך חלות תודה ורקיני נזיר היו שלוש חלות ואף שהוא לש את העיסה על מנת לחלק לשלוש עיסות נפרדות חייב בחלה, ג. המנהג המקובל מאבותינו שמפרישים חלה בשבתות וימים טובים אף שלשו כמה עיסות ללחם משנה לכל סעודה, וכ"כ הלבוש (סק"ב) והדרישה (פרישה אות ג') הב"ח (ד"ה ומ"ש ואפילו), והש"ך (סק"ה), והגר"א (סק"ז) דדוקא כשרוצה לחלק לאנשים הרבה פטור אבל לא כשמחלק לעצמו, מיהו החזו"א (יו"ד סימן קצ"ח סק"ג, וליקוטם לסדר זרעים סימן ב' סק"ג) הקשה על הגר"א דבפ"ד משמע שב' נשים שאינם מקפידות הרי הם כאשה אחת ולכן כתב שהכול תלוי בקפידא דכל שמקפידים שלא יהיו גוש אחד אלא מקפיד על צורתם ומחלקם בדפוסים מיוחדים או למשוש פניהן של מקצתן בביצים ושמן באופן שיקפיד אחר חלוקתן על נשיכתן זו בזו זה מקרי ע"מ לחלק, ואם דעתן לחלק רק משום שרוצה בפיתין קטנות ולא יקפיד על נשיכתן גם אחר החלוקה זה לא מקרי ע"מ לחלק, וע"ע בדרך אמונה הל' ביכורים (פ"ו ה"ט ציון הלכה ס"ק שפ"ח) שאחר שהביא דברי החזו"א כתב ולפ"ז העושה עיסה גדולה ורצה לחלקה לעשות חציה חלה וחציה מזונות כיון דמקפיד על תערובתו אם אין בכל אחד כשיעור חלה לא יברך דאפשר דפטורה לגמרי לפ"ד החזו"א.

בצק שותפים שחלקו לאחר אפיה - ע"י שערי צדק (חכמת אדם) שער מצות הארץ בינת אדם פרק יד, שכתב שכיון שהם שותפים עד לאחר אפיה הרי זה כעמ"ל לחלק לאחר אפיה, וע"י מנחת יצחק בשם ארץ צבי שפטור מחלה כיון שבפועל מחלק לפני אפיה ומסיק להפריש ללא ברכה.

האם שייך דעת לחלק בככרות שנצטרפו ע"י סל - בחלת לחם כתב שאם לא באה לידי צירוף עד אחר שנאפה והיתה אז דעתו לחלקה אין הסל מצרפן דלא יהא צירוף סל עדיף מצירוף דלישה א' ממש, ונפק"מ לענין מצות יד שאופין בחבורה ואין בכל עיסה ועיסה שיעור חיוב חלה ורגילין לאחר האפיה לצרף כל המצות בסל, מאידך בשבט הלוי כתב דדוקא בעיסה שלמה שבדעתו לסתור אותה חשבינן גם עתה דלא הוי כעיסה א' משא"כ בצירוף סל דבלא"ה הם לחמים נפרדים וכך דרך העולם שיהיו מחולקים ולחלקם לפיכך אין בזה שינוי להפקיע הצירוף.

על מנת לחלק חלק אחד כשיעור וחלק שני פחות מכשיעור - ע"י חלת לחם (בפתיחה ה' ואות ד') ושו"ת מנחת שלמה חלק א סימן ס.

שותפים שעשו עיסה לחלק וחילקו והוסיף כ"א על חלקו - ירושלמי פ"ד ה"ד ורמב"ם פ"ז ה"ח עד ה"י וראב"ד שם וע"ש במהר"י קורקוס ורשב"א פסקי חלה סוף ש"ב, דעת הרמב"ם שגוף העיסה חשובה בת שיעור אלא שיש לה פטור משום שבדעתם ליחלק לב' עיסות אבל דעת הראב"ד שאין כאן צירוף כלל ונחשב כיש כאן ב' עיסות. סימן שכ"ו ד', וסי' ש"ל ה' ו'.

ו ר"ש חמשה דברים פרק ראשון חלה ר"מ

משנה ו
א. לפנינו בפסחים:
המעיסה; החליטה.
ב. תיבת לאכילה ליתא
בד"ר. ולמה שלפנינו
עפ"י הכתיב אי"צ
לדחוק כמ"ש בברכת
ישראל דף יג ע"א ד"ה
שמו. מיהו מדברי
הריב"ז נראה שמפרש
כמבואר בברכת ישראל.

משנה ז
א. כ"ה בכ"י, ובד"ר:
לומר. והג"ח הגיה
ולמה. ולדבריו אפשר
דצ"ל אלמה.

מוקי לה רב נחמן כ"י יוסי: ו המעיסה. בפרק כל שעה
(פסחים ל:). תניא, המעיסה, קמח על גבי מוגלשין. החלטה,
מוגלשין על גבי קמח. ומוגלשין הם מים רותחין. ואמר, החם,
מאי שנה המעיסה ומאי שנה החלטה. אמר רב יהודה ואיתימא
רבי יהושע בן לוי, כמחלוקת בזה, וזכרנו מי ששנה זו לא
שנה זו. כלומר דמאן דמחייב מחייב
במריהו, ומאן דפטור פטור
במריהו: עשאו לעצמו. למודמו
ולגזירתו: פטור מן החלה.
כדאמרין במנחות בפרק ר'
ישמעאל (דף סו:). דגילגול הקדש
פטר, דכחז עריסותיכם ולא עיסת
הקדש. ואף על גב דלא קדשי אלא
בשמיטת הזבח, הני מילי קדושת
הגוף. ועוד אפילו לא קדשי כלל

פטורי כיון דגילגל לקדשן, מידי דהוה אלמכור בשוק אי לאו
דמלי דדעת לקוחות: למכור בשוק. לזכר תודה וניירות:
חייב. מפרש צירושלמי (דף יג:). לא ברעו הדבר תלוי, ברעת
הלקוחות הדבר תלוי שמו ימצא לקוחות ונבטלו מיד. כלומר,
לקוחות שיקנו לאכילה. ודמיה לא דאמרין בפרק כל שעה (דף
ל:). דעשאו לעצמו אין יוצא בהן ידי חובתו בפסח, למכור בשוק
יוצא בהן, דכל לשוק אימלוכי מימליך, אי מידבנא, מידבנא, ואי
לא איפוק בזה אנה: ו שעשה שאור לחלק. כדי חיוב
חלה עשה בזה אנה, אלא שדעמו לחלק לכמה עיסות, ואין בכל
חלק וחלק כשיעור. ופליגי צירושלמי (דף יג:). אי נחמס דיוקא או
לא: ונשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור. וזין כולן יש
כשיעור, ולש הכל בזה אנה שלא מדעתן. ירושלמי. (דף יג:)
הבמרה בריו של חבירו שלא מדעתו. רבי יוחנן אמר נטבל. ריש

לקיש אמר לא נטבל. מתיב ר' יוחנן לריש לקיש והתנין וכן נשים
פטור מן החלה. ואין בשל כוליהן כשיעור. במתיה. אלא לא נטבל. וטעות סופר יש צירושלמי, דגרסינן אימיה ריש לקיש לרי'
יוחנן. ותדע, דלקמן ברש פרק במרה צירושלמי (דף ל:). קאמר רבי יוחנן העושה עיסה על מנת לחלקה בנך פטורה מן החלה,
כדמשי הכל. אמר ליה שנייה היא שכן העושה עיסה לחלקה בצק פטורה מן החלה. אמר ליה והא תנינן נחתום שעשה שאור לחלק
חייב בחלה. אמר ליה לא תתיבני נחתום, נחתום לא ברעו הדבר תלוי ברעת הלקוחות הדבר תלוי, שמו ימצא לקוחות ונבטלו מיד.
כלומר שלא יחלק אם ימצא קונים: ח עיסת הכלבים. מפרש צירושלמי (דף יג:). כל שעירב בה מורסן. ופעמים שמערב כל כך

וכשהמים הם רותחין בתכלית הרתיחה נותנין בו קמח ולשין
הכל וקורין אותו מעיסה. וכשנותנים המים הרותחים על הקמח
קורים אותו חליטה. ואין הפרש בין מעיסה וחליטה, אלא שאחד
כתב מחלוקת ב"ש וז"ה במעיסה שנית שמאי פוטרין וז"ה
מחייבין, וכן הדין אצלו בחליטה.
ואחד כתב מחלוקתם בחליטה שנית
שמאי מחייבין וז"ה פוטרין, וכן
הדין אצלו במעיסה. וההלכה כי
מעיסה וחליטה, אם נאפו בתנור
שהם חייבות בחלה. ואם הם מעשה
אילפס, הוא שנותנין אותן במרחשת
ומצערין מחמיה אש עד שאפפה,
הם פוטרין מן החלה: וחלות
תורה ורקיקי נזיר. הם האמורים
במורה שיעורין ואיכות עשייתן. אם
עשאו לעצמו, נתקדשו ואינן

חייבות בחלה. ואם עשאו למכור בשוק, לא נתקדשו, לפי
שכוונתו אם לא יוכל למכרם שיאכלם. וכן יתבאר בתלמוד (ירושלמי
פסחים). ומה שזכרנו ממחלוקת ב"ש וז"ה, מבואר צירושלמי:
ז שיעור זו המשנה כן, וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות
להם שאור ויש בשל כל אחת מהם שיעור חלה, חייב בחלה.
ואם אין בשל אחת מהן כשיעור, פטורה מן החלה. ומה
שאמר כי נחתום כשגש עיסה ועשאה כולה שאור לחלקה על
בני אדם בתורת מכר שהוא חייב, לפי שהוא מתכוין אם לא ימצא
קונה לזה השאור, שיעשה ממנה עיסה ויאפה אותה, כמו שקדם
ממאמרם (משנה ו) למכור בשוק חייב: ח עיסת הכלבים.
הוא שלשין אותה במורסנה ודומה לו, ומתכוין להאכילה לכלבים
או זולתם ממני החיות, ושלא יאכל ממנה שום אדם:

שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור
שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור
שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור
שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור

ר"ש בן מלכי צדק

בטבעות בן קלטא: ו המעיסה בית שמאי פוטרין בו'.
תניא (פסחים ל:). איזהו המעיסה ואיזהו החליטה, המעיסה קמח
על גבי מוגלשין, פי' מים רותחין. החליטה מוגלשין על גבי
קמח. ומ"ש המעיסה דב"ש פוטרין וז"ה מחייבין. ומ"ש
בחליטה דב"ש מחייבין וז"ה הלל פוטרין. ואמר רב יהודה בר
שמואל ואי תימא ר' יהושע בן לוי, כמחלוקת בזה, וזכרנו מי
ששנה זו לא שנה זו. כלומר מאן דמחייב מחייב במריהו,
ומאן דפטור פטור במריהו: עשאו לעצמו. למודמו ולגזירתו:
פטור מן החלה. כדאמרין במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סו:).
דגלגול הקדש פטר דכחז עריסותיכם ולא עיסת הקדש.
ואע"ג דלא קדשי אלא בשמיטת הזבח, ה"מ קדושת הגוף. ועוד
אפילו לא קדשי כלל פטורי כיון דגלגל לקדשן, מידי דהוה
אלמכור בשוק. לזכר תודה וניירות: חייב. מפרש צירושלמי
(דף יג:). לא ברעו הדבר תלוי אלא ברעת הלקוחות הדבר
תלוי, שמו ימצא לקוחות ונבטלו מיד. כלומר לקוחות
שיקנו לזכר תודה. וכיוצא בזה אמרין ב"ש כל שעה (דף ל:).
עשאו לעצמו אין יוצא בהם ידי חובתו בפסח, למכור בשוק יוצא
בהם, דכל לשוק אימלוכי מימליך, אי מידבנא, מידבנא, ואי לא
איפוק בזה אנה: ו שעשה שאור לחלק. ויש בו כדי
חיוב חלה אלא שדעמו לחלק לכמה עיסות ואין בכל חלק וחלק
כשיעור. ירושלמי. (דף יג:). א"ר יוחנן העושה עיסה ע"מ לחלק
בצק פטור מן החלה. א"ל והא תנינן נחתום שעשה שאור
לחלק חייב בחלה. א"ל לא תתיבני נחתום, נחתום לאו ברעו
הדבר תלוי אלא ברעת לקוחות הדבר תלוי, שמו ימצא
לקוחות ונבטלו מיד. כלומר לא יחלק אם ימצא קונים:
ח עיסת הכלבים. מפרש צירושלמי (דף יג:). שמערבין בה מורסן, ופעמים שמערבין בה כ"כ מורסן שאינה ראויה לרועים:

ר"א

אף מדרך על להם אחר המוציא ואח"כ אוכלה:
ו המעיסה. ב"ש כל שעה תניא (פסחים ל:). המעיסה קמח ע"ג
מוגלשין, החלטה מוגלשין ע"ג קמח. מוגלשין הם מים רותחים.
ואמרין החם מאי שנה המעיסה ומ"ש החלטה, א"ר יהודה ואי
תימא ר' יהושע ב"ל כמחלוקת בזה, וזכרנו מי ששנה זו לא
שנה זו. כלומר מאן דמחייב מחייב במריהו,
ומאן דפטור פטור במריהו: עשאו לעצמו. למודמו ולגזירתו:
פטור מן החלה. כדאמרין במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סו:).
דגלגול הקדש פטר דכחז עריסותיכם ולא עיסת הקדש.
ואע"ג דלא קדשי אלא בשמיטת הזבח, ה"מ קדושת הגוף. ועוד
אפילו לא קדשי כלל פטורי כיון דגלגל לקדשן, מידי דהוה
אלמכור בשוק. לזכר תודה וניירות: חייב. מפרש צירושלמי
(דף יג:). לא ברעו הדבר תלוי אלא ברעת הלקוחות הדבר
תלוי, שמו ימצא לקוחות ונבטלו מיד. כלומר לקוחות
שיקנו לזכר תודה. וכיוצא בזה אמרין ב"ש כל שעה (דף ל:).
עשאו לעצמו אין יוצא בהם ידי חובתו בפסח, למכור בשוק יוצא
בהם, דכל לשוק אימלוכי מימליך, אי מידבנא, מידבנא, ואי לא
איפוק בזה אנה: ו שעשה שאור לחלק. ויש בו כדי
חיוב חלה אלא שדעמו לחלק לכמה עיסות ואין בכל חלק וחלק
כשיעור. ירושלמי. (דף יג:). א"ר יוחנן העושה עיסה ע"מ לחלק
בצק פטור מן החלה. א"ל והא תנינן נחתום שעשה שאור
לחלק חייב בחלה. א"ל לא תתיבני נחתום, נחתום לאו ברעו
הדבר תלוי אלא ברעת לקוחות הדבר תלוי, שמו ימצא
לקוחות ונבטלו מיד. כלומר לא יחלק אם ימצא קונים:
ח עיסת הכלבים. מפרש צירושלמי (דף יג:). שמערבין בה מורסן, ופעמים שמערבין בה כ"כ מורסן שאינה ראויה לרועים:

ר' יוחנן דהיינו דוקא כשאפאה בתנור אבל אם אכלו בלא אפייה פטור (רמב"ם הלכות ביכורים פרק ו' ג'): חלות תודה ורקיני נזיר עשאו לעצמו פטור. פיסקא דמתני': דכתיב ראשית עריסותיכם ולא של הקדש. ממעט מדכתיב (במדבר טו כ)

ראשית עריסותיכם ולא של הקדש דחלות תודה ורקיני נזיר כיון שהם קודש פטורין מן החלה [יט]: למכור בשוק חייב. פיסקא דמתני': לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלוקחות כו'. מפרש טעמא דעשאו למכור בשוק חייב משום שהדבר תלוי בדעת הלוקחות אם ירצו לקנות ואם לאו דעתו להשתמש בהן לצורך עצמו, וכיון שלא הקצה בדעתו להקדש נתחייבו בחלה מיד (רש"ס, רא"פ): **הלכה ה' מתני' נחתום שעשה שאור לחלק חייב**

בחלה. נחתום שעשה שאור שיש בו שיעור חלה, אף על פי שדעתו לחלק את השאור לחתיכות קטנות שאין בהן שיעור חלה, ולמכרם לבני אדם כדי שיחמיצו בהן עיסתן חייב בחלה, שדעתו אם לא ימצא קונים יאפה כל השאור ביחד (ר"ש, רא"פ): **ונשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה.** נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אף על פי שהנחתום עושה עיסה אחת מכולן ביחד ויש בה שיעור חלה, כיון שאין בשל אחת מהן שיעור חלה פטורה כיון שהעיסה עומדת לחלק כמחולק הוא מעכשיו ואין בה שיעור חלה (מאירי) [כ]: **עיסת הכלבים.** עיסה הנעשית מתערובת

קמח ופסולת החטים שעושים אותה לאכילת כלבים. ובגמ' מפרש: בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת בחלה. בזמן שלא נתערב בה הרבה מורסן שאז גם הרועים אוכלים ממנה חייבת בחלה משום דחשיב לחם: ומעריבין בה. כל דיירי החצר נותנין בערב שבת מזון בביתו של אחד מהם ומעריבין על ידי כך את כל הרשויות שלהם לרשות אחת, ועל ידי זה מותר לטלטל מבית לחצר: ומשתתפין בה. מבוי הוא מקום מוקף מחיצות וחצירות פתוחות לתוכו, ואין מותרין לטלטל מהחצר למבוי אלא אם כן הניחו בערב שבת מזון משותף באחת מן החצירות שעל ידי זה נעשה כל המבוי עם החצירות כרשות אחת. וזה נקרא שיתוף מבוי המתיר לטלטל מן החצר למבוי בשבת: ומברכין עליה. ברכת המוציא:

חלות תודה ורקיני נזיר עשאו לעצמו פטור. דכתיב ראשית עריסותיכם ולא של הקדש. למכור בשוק חייב. לא בדעתו הדבר תלוי. בדעת הלוקחות הדבר תלוי שמא ימצא הלוקחות ונמבלו מיד:

***הלכה ה' מתני' נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה ונשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה:** עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת בחלה ומעריבין בה ומשתתפין בה ומברכין עליה ומזמנין עליה ונעשית ב"ט ויוצא בה אדם י"ח בפסח. ואם אין הרועים אוכלין ממנה אינה חייבת בחלה ואין מעריבין בה ואין משתתפין בה ואין מברכין עליה ואין מזמנין עליה ואינה נעשית ב"ט ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. בין כך ובין כך מטמא טומאת אוכלין:

גמ' ° הממריח כריו של חברו שלא מדעתו רבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש. ר' יוחנן אמר נמבל ר"ש בן לקיש אמר לא נמבל. מתיב ° ר' יוחנן לר"ש בן לקיש. והתנינן וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה. ואין בשל כולהן כשיעור. א"ל שנייא היא שכן העושה עיסה על מנת לחלקה

ומזמנין עליה. שלשה שאכלו ממנה חייבין לזמן: ונעשית ביום טוב. כיון שהרועים אוכלים ממנה מותר לאפותה ביום טוב דחשיב צורך אכילת אדם: ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח. אם אפאה מצה, יוצא בה ידי חובת אכילת

מצה בלילה הראשון של פסח: ואם אין הרועים אוכלין ממנה. אם יש בה הרבה מורסן ואינה ראויה לאכילת הרועים: אינה חייבת בחלה. בספרי זוטא (שלה כא) ממעט ליה מדכתיב (במדבר טו כ) ראשית עריסותיכם שלכם חייבת

של חיה אינה חייבת בחלה: ואין מעריבין בה. עירובי חצירות: ואין משתתפין בה. שיתופי מבואות: ואין מברכין עליה. המוציא לחם מן הארץ: ואין מזמנין עליה. שלשה שאכלו ממנה אינן חייבין לזמן: ואינה נעשית ביום טוב. דכתיב (שמות יב טז) אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. ובבבלי (ביצה כא:) יליף לכם ולא לכלבים: ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. כיון דלא חשיב לחם: בין כך ובין כך. בין בזמן שהרועים אוכלין אותה ובין בזמן שאין הרועים אוכלין אותה: מטמא טומאת אוכלין. כיון שנאכלת לאדם על ידי הדחק דינה כאוכל אדם המקבל טומאה עד שיפסל מאכילת כלב (ר"ש, רא"ש, רע"ב):

גמ' ° ה"ג הממרח כריו של חברו שלא מדעתו. (סוגיא זו מובא לעיל מעשרות פרק ה' ג' ופרק ד' א) הממרח כרי של חברו שלא מדעתו, ר' יוחנן ס"ל שהוקבע למעשר ואסור לאכול מהן עראי

עד שיעשר. וריש לקיש פליג וס"ל כיון שמירח שלא מדעת הבעלים לא הוקבע הכרי למעשר ומותר לאכול ממנו עראי קודם שיעשר: ה"ג מתיב ר' שמעון בן לקיש לר' יוחנן והתנינן כו'. ריש לקיש פריך לר' יוחנן מדקתני במתני' נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה: ואין בשל כולהן כשיעור. פריך לר' יוחנן כיון שהנחתום צירף העיסה שלא מדעתן אמאי לא נתחייב העיסה בחלה: שנייא היא שכן העושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטורה מן החלה. אמר ליה ר' יוחנן שאני הכא כיון שסופו לחלק העיסה לא חשיב שיעור להתחייב בחלה ואפילו בעל הבית שעשה עיסה לחלק לא נתחייבה העיסה בחלה, מה שאין כן במירוח כיון שבעל הבית סופו למרח,

° הממריח צ"ל הממרח (ר"ש ושאר מפרשים) ° ר' יוחנן לר"ש בן לקיש צ"ל ר' שמעון בן לקיש לר' יוחנן (ר"ש, אור זרוע, רש"ס, גר"א)

שהמירוח ברשות הקדש נפטר מן המעשר: תיפתר כמאן דאמר גיזבר כבעלים. אמר לו ריש לקיש מתני' אתיא כמאן דאמר גיזבר חשיב בעלים של הקדש ודלא כר' יוסי דס"ל (תרומות פרק א א) דגזבר לא חשיב כבעלים של הקדש (רא"פ,

פנ"מ שם): ואפילו יש בשל אחת מהן כשיעור יעשה כדבר שלא נגמרה מלאכתו ויהא פטור מן החלה. ר' חנינא חברין דרבנן פריך מאי מקשה הגמ' לעיל מנשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אמאי לא נתחייבו בחלה על ידי צירוף הנחתום, הא כיון שסופו לחלק העיסה חשיב כדבר שעדיין לא נגמרה מלאכתו: אף במה שבלגין לא נמכל מפני שהוא עתיד להחזיר לדבר שלא נגמרה מלאכתו. דתנן במעשרות (פרק ד ב) אף היין שנטל מן הגת בלגין לא הוקבע למעשר דכיון שעתידי להחזיר את המותר לגת חשיב כדבר שלא נגמרה מלאכתו, הכי נמי כיון דעתידי לחלק את העיסה לא חשיב צירוף הנחתום לחייב בחלה (רא"פ שם): איזהו עיסת כלבים. פסקא דמתני': כל שעירב בה מורסן. ריש לקיש ס"ל דדוקא כשיש בעיסה כל כך הרבה מורסן שאין הרועים אוכלים ממנה פטורה מן החלה: מתניתא אמר בזמן שהרועין אוכלין ממנה פעמים שאין הרועים אוכלים ממנה. ומייתי ריש לקיש ראייה מדקתני במתני' בזמן שהרועים אוכלין ממנה משמע שפעמים אין הרועים אוכלים ממנה והיינו כשעירב בה הרבה מורסן (רא"פ, פנ"מ, גר"א): כל שעשה כעבין. ור' יוחנן ס"ל דכשעשה בצורת לחם ערוכה וקטופה יפה כשאר ככרות חייבת בחלה: ותני כן עשה כעבין חייבת. וכן תניא בתוספתא (חלה פרק א ה) כשעשה עיסת

הכלבים כצורת ככרות חייבת בחלה: עשאה לימודין פטורה. כשלא ערכם יפה אלא כנסרים בעלמא אף שלא עירב בה מורסן פטורה מן החלה (רא"פ, גר"א): אפילו עשאה קלופקין. ור' בא בשם שמואל ר' אמי בשם ר' חייא הגדול ס"ל דאפילו כשעשאה בצורת לחם ולא עירב בה פסולת כיון שייחדן לאכילת בהמה פטורה מן החלה: והתנינן אם אין הרועין אוכלין ממנה. ופריך מדקתני אם אין הרועים אוכלין

אפילו כשמירח אחר שלא מדעתו חייב לעשר: והתנינן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה. ופריך מדתנן נחתום אף שעשה שאור לחלק חייב בחלה, אלמא טעמא דרישא דמתני' בנשים שנתנו עיסה לנחתום כו' משום דאין צירוף

הנחתום שנעשה שלא מדעתן חייב בחלה, וקשיא לר' יוחנן: נחתום לא בדעתו הדבר תלוי. אמר לו ר' יוחנן אל תשיבני מנחתום, דשאני נחתום שעושה בשביל לקוחות ודעתו שאם לא ימצא לקוחות אופה לצורך עצמו ונמנע מלחלקה, אבל בעל הבית שעושה עיסה על מנת לחלק פטורה מן החלה (רש"ס, רא"פ, פנ"מ מעשרות שם): והתנינן חורי הנמלים שלנו בצד הערימה חייבת הרי אילו חייבין הא בצד ערימה פטורה פטורין. הדר פריך לר' יוחנן מדתנן (מעשרות פרק ה ז) חורי הנמלים שנמצאים בצד הערימה שנתחייבה במעשר לאחר שלנו שם לילה שלימה אסור לאכול מהן עד שיעשר, הא בצד הערימה שעדיין לא נגמרה מלאכתה למעשר כגון שהתבואה בתוך הקשין פטורה, והא כיון שדרך הנמלה להכניס לתוך החור גרעיני תבואה נקיה מהקש אם כן נעשה גמר מלאכה על ידי הנמלה שלא מדעת בעלים ואמאי לא נטבל למעשר: משום יאוש. ומשני דפטור ממעשר משום שהבעלים מתייאשים ממה שגררו הנמלים, אבל כשגררו מערימה שנגמרה מלאכתה, אין הפקר פוטר מן המעשר בדבר שנגמר מלאכתו: ה"ג והן שגררו שבלים. ר' שמואל בר אחא משני דהכא מיירי כשגררו הנמלים גרעיני התבואה בקשיה דעדיין לא הוי גמר מלאכה (רש"ס, רא"פ שם): והתנינן הקדישן עד שלא נגמר וגמרן

הגזבר כו'. ר' יוחנן פריך לריש לקיש מדתנן (פאה פרק ד ה, חלה פרק ג ד) הקדישן עד שלא נגמרה מלאכתן וגמרן הגזבר ואחר כך פדאן נפטר ממעשר על ידי מירות הגזבר: הרי הגיזבר כאחר הוא ואת אמרת מה שעשה עשוי. הא כיון שגזבר לא הוי בעלים של הקדש חשיב כגמרן אחר שלא מדעת הקדש ואפילו הכי פטור משום דהמירות ברשות הקדש, אלמא מירות שלא מדעת בעלים נטבל, והכא כיון

○ לו צ"ל לן (רש"ס) ○ שגדלו צ"ל שגררו (רש"ס, גר"א)

○ ר"ש בן לקיש לר' יוחנן צ"ל ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש (רש"ס, רא"פ, פנ"מ, גר"א)

לכו"ע דחלוק נחתום מאשה, דנחתום דעתו מעיקרא על ב' הדברים, או לחלקה, או לעשותה פת, וחייבת עיסתו מדאורייתא בחלה, דהרי דעתו היתה לכתחלה גם לעשותה פת, משא"כ באשה דעתה מבוררת לכתחלה רק לחלקה, ופטורה מחלה מדאורייתא כל זמן שלא נמלכה, רק לאחר שנמלכה י"ל דחייבת בחלה, אולם קודם שנמלכה עדיין פטורה.

חלת לחם

למדקדק בדברי הפוסקים ויצואר אי"ה: (יג) שסתם אנשים כאלו וכו'. ע"י מש"כ לעיל כמה פעמים דהיכי דספק לן אם נעשה לחלק אם לא דיינין ליה כאלו לא נעשה לחלק וראיתי מהא דנחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה ואמרינן מאי טעמא נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלכות דדבר תלוי שם לא ימנא לקוחות ויאפה אותן ביחד הרי כיון שנעשה הדבר בספק שם יתחלק או לא אזי דיינין כאלו לא נעשה לחלק ואמנם להצין בטעמו של דבר דאמאי לא נימא דהוי בספק חיוז ויפריש חלה בלא צרכה ועוד אסור להפריש ממנו על עיסה אחרת שנעשה צודאי לאפות ביחד דהא הכא איכא ספק דלמא נעשה ע"מ לחלק ופטור ולענ"ד דבכל כי האי גוונא דכעת היא עיסה שלימה ככשיעור אלא דדיינין ליה ע"ש סופה כיון דסופה להתחלק הו"ל כאלו חילקה כבר¹⁵ וזוהי אמרינן דע"כ לא אמרינן כל העומד לעשות כעשוי דמי אלא היכי דידעינן צודאי שסופו לכך אצל כל היכי דהדבר בספק הרי אינו עומד לכך¹⁶ ודוגמא לדבר אמרינן

חלת לחם >מהדורה חדשה< / רובינשטיין, שמחה יואל בן ישעיהו הכהן / עמוד 159
הודפס מאוצר החכמה

תורת הארץ חלק א פרק ד

קא) יש לדייק מדסתמה המשנה ואמרה נחתום שעשה שאור לחלק חייב ולא חילקה כלל אם מצוי לקוחות או לא משמע אף דמצוי לקוחות ועפ"י הרוב ימכור העיסה שעשה מ"מ כיון דיכול להיות לפעמים שלא ימכור נתחייבה מטעם זה וע"כ צ"ל דהא דאמרו בירושלמי העושה עיסה ע"מ לחלקה בבצק פטורה מיירי דוקא היכא דבטוח שודאי יקבלו ממנו החלקים שיתן להם ועושה רק אדעתא דלחלק ולהכי פטור אבל היכא דאיכא איזה ספק שם לא יחלק וישאר לעצמו חייב וכ"כ החלת לחם בפתיחה לסי' ה' וז"ל והרי התם גבי נחתום שכל עיקר עשייתו הוא בעבור הלוקחין והרי לוקחין מצויין ותדע שהרי לא חלקו בין מקום שמצויין שם לוקחים או לא אלא לעולם אמרינן דחייב כיון שיש איזה ספק כל דהו דלמא יאפנו ביחד שוב לא הו"ל כעושה ע"מ לחלק עכ"ל ולפי"ז גם בנ"ד אף דיותר קרוב הדבר שיבאו האנשים שהזמין ולא ישאר בידו כ"כ לעקוח שיהי' בו קמח שיעור חלה מ"מ כיון דיש איזה צד ספק שם לא יבאו כ"כ אנשים וישאר אצלו הרבה לעקוח שיש בו קמח שיעור חלה מתחייב ע"י זה:

ובל מה שאמרו בחלת הארץ אבל בחוצה לארץ אינו צריך לתרום מן המוקף ושמעינן ליה מדשמואל דאמר בפרק קמא דביצה¹⁴¹ חלת חוצה לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש ולכאורה משמע שאוכל והולך עד כדי שלא ישאר אלא כדי חלה בלבד קאמר אבל ר"ת ז"ל פי' דצריך לשייר יתר מעט כדי שיהא מוקף אעפ"י שאינו מוקף לכשיעור והראשון נראה עיקר וכן פירשו בתוספת שם במסכ' ביצה¹⁴² [וכן] כתבתי בספר עבודת הקודש בבית מועד.

י. ב' נשים שעשו עיסה כדי לחלקה בעיסה אם אין בכל אחת כשיעור פטור' מן החלה דכיון שעשא' לחלקה הרי היא כמחולקת דתנן בפ"ד¹⁴³ שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה בזה אפילו הן ממין אחד פטורי' כלומר ואין מועיל להם שום דבר לא נשיכה ולא

צירוף סל ולא אפילו בשערבו אותן כאחת דכל שעומד ליחלק בעיסה כמחולק דמי ותנן בפרק קמא¹⁴⁴ נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה ונשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטור מן החלה כלומר מן הנחתום חייב שאפילו שעשה אותו כדי לחלקו ולמכרו לזה ולזה חייב לפי שדעת הנחתום תלוי בדעת אחרים שאם לא ימצא מי שיקנה ממנו אף נותן דעתו לאפות את כולו לעצמו אבל נשים שנתנו לו והוא עירב את הכל ולש להם עיסה אחת שלא מדעתם הרי זו כמחולקת משעת לישא ואינן מצטרפות ולפיכך פטורה עד שיהא כשיעור בכל אחת ואחת.

יא. ירושלמי גבי מתניתין דנחתום העושה שאור לחלקה¹⁴⁵ הממרח כריו של חבירו חוץ מדעתו רבי יוחנן אמר נטבל רבי שמעון בן

141. ט' א'.

142. וכבר.

143. מ"א.

144. מ"ז.

145. פ"א הל' ה'.

אמר פטורה ריש לקיש פליג ואמר דנחתו' לאו דוקא לענין חלוק הא אשה חייבת בחלוק.

יב. שנינו בפרק שלישי¹⁴⁸ נכרי שנתן לישראל לעשות עיסה פטורה מן החלה נתנה לו מתנה עד שלא גלגלה חייב ומשגלגלה פטור, העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל כשיעור פטורה מן החלה, ופי' נכרי שנתן לישראל לעשות עיסה אף על פי שיש בה כשיעור פטורה אבל אם חזר הגוי ונתנה לישראל קודם גלגול חייבת דגלגול מחייב ואף על פי שמשעה שמטיל לה מים יכול ליטול ממנה חלתה מכל מקום לא נגמרה מלאכתה ליאסר באכילת עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים וכדתנן¹⁴⁹ אוכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים וגלגול בעיסה כמירוח בתבואה וכיון שנתנה הגוי קודם לגלגול וגלגלה ישראל חייבת שלא

לקיש אומר לא נטבל מתיב ר' שמעון בן לקיש קמי ר' יוחנן והא תנן וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה ואין בשל כולהון כשיעור אמר ליה שנייה הוא שכן העושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטורה מן החלה א"ל והא תנינן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה אמר ליה אל תתיבני נחתום לא בדעתו הדבר תלוי שמא [לא] ימצא לקוחות וימלך לעשותה עיסה.

ירושלמי¹⁴⁶ אמר ר' יוחנן העושה עיסה על מנת לחלקה פטורה מן החלה והרב ר' משה ז"ל¹⁴⁷ סמך עליו ופסק כן, אבל הרב ר' אברהם ז"ל כתב בהשגות שאין הלכה כן אלא חייבת שמא תימלך לעשות עיסה מדתנן נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בכל אחת ואחת כשיעור פטורה מן החלה ומשמע הא אשה אחר' דומיא דחמש חייבת, ואף על גב דר' יוחנן

146. שם.

147. הל' בכורים פ"ז הל' י"ט.

148. מ"ה.

149. פ"ג מ"א.

הרדב"ז (מכ"י)

הלכה יט

[יט] נחתום שעשה עיסה וכו'. פ"ק דחלה נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה ובירושלמי אמרו שנחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת לקוחות הדבר תלוי שמא לא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה ע"כ, כן נראה שהיה גורס רבינו, אבל גירסת ספרינו שמא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה, ואינה עולה יפה. ור"ש נראה שהיה גורס שמא ימצא לקוחות ונטבלו מיד ומפרש שאפשר שימצא מי שיקנה הכל ביחד ולא יחלק אותה לעיסות הרבה ונמצא שיהיה כשיעור ולשון זה הוא בספרים שלנו על משנת חלות תודה. וגרסת רבינו נכונה.

אבל העושה עיסה וכו'. בהשגות א"א נ"ל מן הגמרא שאף האשה שעשתה עיסה לחלק חייבת בחלה **שמא תמלך** לעשותה עיסה מההיא איתתא דאתת ושאלה לר' מונא בגין דאנא בעיא למעבד אצותי אסרי נ"א אטרי מהו דנסיבנא מינה ותהא פטורה מן החלה אמר לה ולמה לא אתא שאיל לאבוה אמר ליה אסור שמא תמלך לעשותה עיסה, וממתניתין גופה איכא למשמע נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בכל אחת כשיעור פטורה מן החלה דדייקינן הא אשה אחת דומיא דחמש חייבת, ואף על גב דר' יוחנן הוא דאמר פטורה ר"ל פליג עליה דאמר דנחתום לאו דוקא וחמש נשים דוקא לענין חלוק הא אשה אחת חייבת בחלוק, ומעשה דההיא איתתא מוכח דבכל אשה נמי חיישינן לאמלוכי ע"כ.

וביאור אותו מעשה כתבו הרא"ש ושאר המפרשים שאותה אשה היתה עושה מאותה עיסה אטרי שהוא מין הנקרא אלטריה וי"ג אסרי והוא כמו אסקריטין ותרגום צפחיתא איסקריטון והיתה רוצה לקחת מעט מאותה עיסה לעשות לחם ולא היה באותו המעט שיעור עיסה ולכך שאלה אם אותה עיסה חייבת בחלה, והשיב לה דפשיטא דפטור, ושאל לאביו ואמר שכיון שלקחה מעט מהעיסה העשויה ללחם יש לחוש שמא תמלך ותעשה כולה לחם, ובמתניתין פ"ק דחלה הכי תנן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בכל אחת מהם כשיעור פטורה מן החלה ע"כ, ואמרו עלה בירושלמי הממריח כריו של חבירו שלא מדעתו ר' יוחנן אמר נטבל ר"ל אמר לא נטבל איתיביה ר"ל לר"י, ובספרים שלנו כתוב איתיביה רבי יוחנן לר"ל וטעות הוא, והתניא וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בכל אחת מהן כשיעור פטורה ואין בכולן כשיעור פטורה בתמיה ש"מ דאעפ"י שבעיסה כאשר היא יש בה שיעור כיון שהנשים לא נתנו אלא ללוש כל אחת לבדו אעפ"י שהוא ערב קמח כולו כיון שהוא שלא מדעתן לא נתחייב והרי זה כמו ממרח כריו של חבירו שלא מדעתו, א"ל שניא היא שכן העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה, א"ל והתנינא נחתום שעשה עיסה לחלק שאור חייב, א"ל לא תתיבני נחתום נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות תלוי הדבר שמא לא ימצא לקוחות וחוזר ועושה אותה עיסה ע"כ, מוכיח מן הירושלמי הזה דלדעת רבי יוחנן דוקא בנחתום אמרינן שמא ימלך לפי שהוא תלוי בדעת אחרים ואפשר שלא ימצא לקוחות או ימצא מי שיקנה הכל ביחד ולא יצטרך לחלק אבל תולה בדעת עצמו ודעתו לחלקו בצק פטורה אותה עיסה ואין חוששין שיחזור בו, ולכך יש מי שכתב **דאפילו שלש כשיעור אם בדעתו לחלקו לעצמו לאפות כל פחות מכשיעור לבדו פטורה מן החלה**, וקשה על זה דהא חיוב עיסה בשעת גלגול וכיון שדעתו לעשות כולה לחם אף אם דעתו לחלק למה יפטר, ובשלמא אם נאמר דכשדעתו לעשות חציו סופגנין וחציו לחם שיפטר ניחא כיון שהוא גלגול הפטור דאין בדעתו ללחם, וכפי הדרך שכתבתי דאפילו עיסה גמורה אם דעתו לסופגנין פטורה אבל כיון שדעתו ללחם לאכילת אדם אינו נראה שיועיל לו חלוק העיסה, ואפילו כשדעתו לחלק לסופגנין וכיוצא בהן מן הדברים הפטורים מוכח מההיא עובדא דאיתתא דחייב שמא ימלך, אלא א"כ יצטרך לפרש דהירושלמי **בעושה עיסה לחלקה בינו לבין חבירו מיירי** דהכא ליכא למיחש שמא ימלך כיון שחציה לחבירו מסתמא לא ימלך, אבל כשדעתו לחלק לעצמו חציה סופגנין וחציה לחם חיישינן שימלך כההיא איתתא ובכה"ג מיירי רבי יוחנן בירושלמי כשדעתו לחלק חציה לו וחציה לחבירו ולכך אמר דלא דמי לממרח כריו של חבירו דבעת מרוח נתחייב בחלה אבל גבי נשים אפילו אם עשה מדעתן כיון

שדעתן לחלק בצק פטורה אותה עיסה ור"ל אקשי מנחתום דסבר דאין הפרש בין זה לעושה עיסה לחלק א"כ כי פטרינן גבי נשים שנתנו נחתום משום דהוי שלא מדעתם הוא ומינה לממרה ותיירץ רבי יוחנן דנחתום שאני שמא לא ימצא לקוחות וכו' אבל גבי נשים או עושה עיסה לחלק בינו לבין חבריו ליכא למיחש מידי דבדעתם הדבר תלוי ולא חיישינן לאימלוכי, ומ"מ לחלק לעצמו חיישינן כאשר כתבתי, נמצא עכשו דנחתום דוקא כרבי יוחנן, וחמש נשים דוקא ואפוקי לחלק לעצמו, ועובדא דההיא איתתא לא קשה לר' יוחנן וכוותיה נקטינן דהלכה כרבי יוחנן לגבי ר"ל בר מתלת דמני פרק החולץ ופ"ד דחלה הביאו לדרכי יוחנן לראיה משמע דהכי נקטינן וליתא לדר"ל כ"ש בהא דאשכחן אמוראי טובא דסברי דממרח כריו של חבריו שלא מדעתו נטבל כאשר כתבתי הלכות מעשרות ואף על פי דתנן העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל כשיעור פטורה משמע הא עם ישראל חייבת י"ל דהא עם ישראל אחר פטורה אלא קמ"ל דאם יש בשל ישראל כשיעור חייבת אפילו שעשאה עם הנכרי א"נ דהתם כשאין דעתם לחלקה בצק רק לאפות גם לאכול יחד ומודו כ"ע דשני ישראלים שלשו ביחד ודעתם לאכול ביחד דמצטרפין לשיעור עיסה ואף אם ערבו הקמח ולשו יחד שלא מדעתם חייבים בעיסה לר' יוחנן דאמר הממרח כריו של חבריו שלא מדעתו חייב ולהכי נקט לחלק בצק נמצא לפי מה שכתבתי דמה שכתב ר' **העושה עיסה לחלקה בצק פטורה היינו לחלקה בינו לבין חבריו כל אחד חלקו אבל לעצמו חייבת שמא ימלך** ואפשר דאפילו לחלקה בצק לעצמו פטר רבינו כרבי יוחנן דירושלמי דפשטא הכי משמע ועובדא דההיא איתתא אפשר מכיון דר' מונא אמר בפשיטות ולמה לא כלומר למה לא יהא מותר הכי נקטינן כיון דרבי יוחנן הכי ס"ל ואעפ"י שקצת מן הראשונים כתבו כן ראוי להחמיר כפי השיטה הראשונה וכן העלו רוב הראשונים וכתבו בשם רבינו מאיר שכשהיו עושין עיסה לבשל במים או לטגנה בשמן היה מצוה שיקחו מעט ממנה ויאפו אותו לחם וע"י נתחייבה כל העיסה אף קודם שלקחו שמא ימלך פ"י לחוש למי שסובר דכל שביליתה עבה אף אם עושה על דעת סופגנין חייבת כיון שנתחייבה בשעת גלגול וכבר הקשו על דעת זה מכמה דוכתי גם עובדא דההיא איתתא קשה על זה גם העושה עיסה לחלקה בצק קשה על זה וכבר נתבאר שאין זה דעת רבינו מ"מ למדנו ממנהג רבינו מאיר דלחלק לעצמו פשיטא ליה דחייבת בחלה וכבר כתבתי בההיא דלחם העשוי לכותח כן בשם ר"ש והרא"ש וכן ראוי לנהוג.

הגהות מימוניות

(יד) תנן במסכת חלה נחתום שעשה שאור לחלק חייבת בחלה. פירוש לע"פ שדעתו לחלקו. ומפרש טעמא בירושלמי מפני שאין תלוי בדעת הנחתום אלא בדעת הלקוחות שמא לא ימצא לקוחות ויחזור ויעשה אותם עיסה. אבל נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בשל אחת כשיעור פטור מן החלה ואין של חברתה מצטרפת עמה כיון שעומדת הבצק לחלק ואמר רבי יוחנן "העושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטורה מן החלה. למדנו מכאן שני בני אדם או חלמידים הלומדים לפני רבם וכיוצא בהם שיש להן עיסה שנילושה ביחד ואין דעתם לחלקה אלא לאוכלה ביחד לע"פ שכתבנו כל אחד לבדו אין בו כדי חיוב חלה כיון שיש בשל שניהם כשיעור חייב בחלה ואפילו נילווה ונתערבה יחד שלא מדעתו כדאיתא בירושלמי הממרח כריו של חבריו שלא מדעתו רבי יוחנן אמר נטבל. והילכתא כוותיה דרבי יוחנן לגבי רשב"ל:

ה ג ה "

° כחכ רבינו שמחה הט דאמרין העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה, לא תימא דוקא לחלקה בין שתי נשים אלא אפילו לחלק לעצמו או אפי' לעשות ממנו בצקות קטנות פטורות עד שלא ירפס המנור אבל לירוף מנור מחייב בחלה או לירוף של כמו שפירשנו בפנים גבי אפיית המנור:

תוספות מסכת ברכות דף לו עמוד ב ד"ה לחם

ור' יחיאל ז"ל היה מסופק אם וירמשיי"ש חייבין בחלה משום עושה עיסתו בצק כדי לחלקה פטורין מן החלה דלית בהו שיעורא הכא גבי וירמשיי"ש נמי פעמים מחלקן שאין משימין שיעור חלה בקדירה אחת אך היה מצריך ליקח חלה בלא ברכה בשביל הספק.

דברי תמודות הלכות קטנות הלכות חלה

(כ) העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטור מן החלה. כתבו התוס' פ' כ"מ דף ל"ח דרבינו יחיאל ז"ל היה מסופק אם ורימזו"ש חייבים בחלה משום עושה עיסה כדי לחלקה בצק פטורים מן החלה דלית בהו שיעורא הכא גבי ורימזו"ש נמי פעמים מחלקן שאין משימין שיעור חלה בקדירה אחת אך היה מצריך ליקח חלה בלא ברכה בשביל הספק עכ"ל ונראה לי שלזה נתכוון ר' מרדכי יפה ז"ל בס'ו שכ"ו סעיף ב' דכתב העושה עיסה ע"מ לחלקה **לאחרים** בעודה בצק פטורה ע"כ, וסברא נכונה היא, וקרוב לשמוע שזה היה ספקו של רבינו יחיאל ג"כ, ועוד אני אומר דחלקה בצק אפי' לעצמו היא ומיהת דהיינו שיחלקה שלא לאפות עכשיו הכל אלא ליומא אחרת או מסעודה לסעודה אחרת כמו משחרית לערבית אבל המחלק העיסה בצק לאפות מיד הכל אף על פי שאין בכל חלק כשיעור לא נפטר כלל דא"כ דוקא ככרות גדולות שבכל אחד שיעור חלה הוא דחייב אלא א"כ שנאמר דתנור מצרפן ובזה יש מחלוקת לקמן סעיף ל"ז אם לא שנחלק דהכא היא מתחלה עיסה אחת וזה דוחק לכן נ"ל מה שכתבתי דאין חילוק בבצק פוטר העיסה אא"כ דעתו שלא לאפות כשיעור בפעם אחת אבל כשאופה כשיעור אף על פי שנתחלק לככרות קטנות לא נפטר כלל, ובהכי אין אנו צריכין למה שכ' ר' מרדכי יפה ז"ל דדוקא לאחרים היא דפשטא דמימרא לא משמע הכי:

תפארת למשה יורה דעה סימן שכו

בש"ך ס"ק ה' ז"ל אבל שאר אדם העושה עיסה לחלקה בבצק **לאנשים הרבה** כו' עכ"ל. כן כתב גם הלבוש וב"ח ודרישה ליישב מנהגינו שנוהגים הנשים בע"ש ללוש רק שיעור חלה ונוטלים חלה ומברכים אף דעתם לחלק ללחמים שקורים קיטק"ש שאין בהם שיעור חלה, משום דלא הוי לחלקם לאנשים הרבה, דא"ל דלחומרא נוטלים חלה שמא יצטרפי אח"כ בסל או אחד מ"ד בתנור, דא"כ לא יברכו. ועוד דנ"ל דאפילו נצטרפו אח"כ פטורים כיון שהי' פטור כשהיה לו שעת חובה דומה למ"ש ס"ד בהג"ה עיי' סק"ט, אבל לא משמע כן בירושלמי ופוסקים שכתבו סתם העושה עיסה עד לחלק, וכ"מ בתוס' פרק כיצד מברכין הביאם בית יוסף סימן שכ"ט ע"ש. וראיתי במ"מ הל' חלה סימן כ' שחילק בע"א בין היכא שנאפה הכל ביחד ובין היכא דלא היה בדעתו לאפותו יחד. ול"נ דמתוס' הנ"ל דל"ח **משמע אף שנאפו ביחד מקרי חילק** וצ"ע.

צל"ח מסכת ברכות דף לו עמוד ב

ד"ה לחם העשוי לכותח וכו', ורבינו יחיאל ז"ל היה מסופק אם וירמשיי"ש חייבין בחלה משום עושה עיסתו (ב) בצק כדי לחלקה פטורה מן החלה דלית בהו שיעורא ה"נ וירמשיי"ש פעמים מחלקים שאין משימין שיעור חלה בקדירה אחת וכו'. והנה דברים הללו שהעושה בצק כדי לחלקה פטורה מן החלה, הוא מימרא דר' יוחנן בירושלמי [חלה פ"א ה"ה], וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהל' בכורים הלכה י"ט וכן פסק בש"ע יו"ד סי' שכ"ו סעיף ב'. והנה דבר זה הוא מתמיה על מנהגינו בכל תפוצות ישראל שעושים חלות לשבת וכל אשה מברכת בביתה על הפרשת חלה, והרי הם מחלקים העיסה לג' או לד' חלות כדי להיות לחם משנה בכל סעודה, ובשום חלה בפני עצמה ליכא שיעור חלה. ונתעוררו האחרונים בזה, הלבוש ביו"ד שם וכן הש"ך שם בס"ק ה' כתבו דלחלקה בבצק היינו לאנשים הרבה, ע"ש. ולפ"ז הנשים שפיר עבדי, שהם אינם נותנים מאומה מהעיסה לאחרים.

ואמנם דברי רבינו יחיאל כאן בתוס' אינם מורין כן, ולכן כתב המעדני מלך בהלכות חלה בלחם חמודות סי' כ' (כתב) שזהו ספיקו של רבינו יחיאל, אם סברת הלבוש נכונה. ובמעדני מלך שם כתב דאפי' נימא דגם אם עושה לחלק לעצמה ג"כ פטורה, היינו אם מחלק כדי שלא לאפותו בפעם אחת אלא אחת היום והאחרת ליומא אחרת או מסעודה לסעודה כגון שחרית וערבית, אבל אם מחלקת כדי לאפות הכל מיד אף על פי שאין בכל חלק כשיעור לא נפטר כלל, דאל"כ דוקא ככרות גדולות שבכל אחד שיעור חלה הוא דחייב אא"כ שנאמר דהתנור מצרף, ובזה יש מחלוקת לקמן וכו', והאריך, ומסיק שהנכון כמ"ש דדוקא אם דעתו שלא לאפות כשיעור בפעם אחת וכו'. וגם דבריו לדעתי אי אפשר להחליטם, שדברי רבינו יחיאל ג"כ אינם סובלים חילוק זה, דלפי דבריו כך היה לרבינו יחיאל לומר שוירמשייש פעמים אינם מבשלים הכל בפעם אחת, כי לדברי המעדני מלך העיקר הוא אם נאפים בפעם אחת, וכבר נתעורר בזה הגאון בעל תפארת למשה בסי' שכ"ו, ונשאר בצ"ע

ונלע"ד ללמד זכות על המנהג, דהרי הראב"ד שם בפ"ו מהל' בכורים חולק על עיקר דינו של ר' יוחנן ופסק כר' שמעון בן לקיש ואפי' עושה כדי לחלק חייב בחלה, ואף שאנן פוסקים כהרמב"ם, מ"מ הרי בזה אם התנור מצרף ג"כ איכא פלוגתא דרבוותא, והרא"ש פסק דהתנור מצרף כמ"ש הלחם חמודות סי' ל"ז, והרשב"א ג"כ מספקא ליה, ועיין בכסף משנה פ"ו מהל' בכורים הלכה ט"ו. וא"כ איכא ספק ספיקא לחיוב, שמא קיי"ל כהראב"ד, ואת"ל כרמב"ם שמא התנור מצרף ושפיר מברך על הפרשת חלה. ועוד אני אומר, מה שמנהג הנשים שהביא הט"ז בורה דעה סוף סי' קע"ח [ס"ק ז'] להניח החלות אחר שהוציאם מהתנור על השלחן, והט"ז כתב שהוא לכבוד שבת. ואני אומר שהטעם כדי שיצטרפו ע"י השלחן, דהיינו צירוף סל, ואף שקיי"ל שאם נתנה על טבלא שאין לה לבוז אין מצטרפים, וכן פסק הש"ע בסי' שכ"ה [סעיף א']. היינו משום שהוא בעיא דלא איפשטא במס' פסחים דף מ"ח ע"ב, ועכ"פ ספק הוא, ובצירוף ספיקות הנ"ל הוא כודאי לענין ברכה. ואף שהם מברכין תיכף בעודה עיסה, היינו שזה לא מקרי כלל דעתו לחלק, דזה מיירי שיחלקם ואין דעתו לצרפם עוד, אבל היכא שדעתו לצרפם לא מקרי גם עתה דעתו לחלק, והם תיכף חייבים בחלה. כן נלע"ד ללמד זכות על מנהג ישראל.

ועוד נלע"ד לקיים דברי הלבוש והש"ך, דר' יוחנן בירושלמי מיירי דוקא בעושה עיסה לחלקה בבצק לאנשים הרבה, ואעפ"כ יבואו דברי רבינו יחיאל על נכון, כי אומר אני שההפרש בין מחלק לאנשים הרבה למחלק לעצמו, כי החילוק לאנשים הרבה היא כריתות ששוב לא יבואו לצרף, משא"כ המחלק עיסתו לעצמו כיון שאפשר שיבוא גם אח"כ להצטרף יחד אפי' הוא מחלקם לאפותם בתנורים הרבה, הלא אפשר להם גם אחר האפיה לבוא לצירוף סל, לכן גם עתה אין החילוק מוציאם מידי חיוב חלה. אבל אלו הוירמשייש שמבשלים בשתי קדירות, ועיקר חיובם בשעה שהם עיסה וכמו שכתבו התוס' שחלה עיקר בשעת עיסה, ואף שעושה אותם אח"כ סופגנין לא איכפת לן לענין חלה, אבל זה שעושה וירמשייש ודעתו לחלקם, וא"כ אין ראוי שיתחייבו עתה אלא מכח שגם לסוף יכולים להצטרף הכל, ואלו שלבסוף כבר הם סופגנין אם לא נתחייבו עתה לא נצטרפו בסוף, ולכן הדין בזה כמו העושה לחלק לאנשים הרבה.

שו"ת בית אפרים יורה דעה סימן סט

הלכות חלה

שאלה במה שנוהגין ליקח חלה אף על פי שמחלקין העיסה לכמה חלקים שאין בכ"א שיעור חלה אי אריך למעבד הכי: תשובה הנה דעת הפוסקים ביורה דעה סי' שכ"ו דהא דאיתמר מתני' העושה עיסה לחלקה בצק פטורה מן החלה היינו אם רוצה לחלקה לאנשים הרבה אבל בשביל שהוא מחלק לעצמו לא מקרי עושה לחלק. אך לכאורה צ"ע ממ"ש התוס' בברכות דף ל"ח שרבינו יחיאל ה"ל מסופק אם ווירמשייש"ש חייב בחלה משום דעושה עיסתו בצק כדי לחלקה פטורה מן החלה דלית בהו שיעורא ה"נ גבי ווירמשייש"ש נמי פעמים מחלקן שאין משימין שיעור חלה בקדירה א' כו' וכ"כ בהגהות סמ"ק דפוס קראקא דף מ"ט וכ"כ במרדכי ובכל בו סי' פ"ט הרי מבואר דאף שמחלק לעצמו מקרי עשוי לחלק, וכבר עמד ע"ז בספר

תפארת למשה והביא שם דברי המעדני מלך בהל' חלה דמחלק בין היכא שנאפה הכל ביחד ובין אם לא היה דעתו לאפותו ביחד, וכתב דמהתוס' לא משמע כן וכן בספר עטרת ראש תמה בזה. ועתה נדפס מחדש פירוש הגאון החסיד מוהר"ר אלי' מוילנא ז"ל על סדר זרעים ותמה ג"כ על התוס' בזה והביא ראי' ממאי דקאמר נשים שנתנו כו' וה"ל למימר אף באשה א', ועוד הא אמרינן חלות תודה כו' עשאן למכור בשוק חייב והרי לא היה רק עשרון אחד ועשו מהם ג' חלות ואין בכל א' מהם כשיעור וכן פסקו כל הגאונים וכן נהגו אבותינו כו' ע"ש. ולענ"ד אין דברי רבינו יחיאל סותרים כלל למשמעות הפוסקי' הנ"ל והמנהג שנהגו בזה, ודברי רבינו יחיאל הם מיוסדים עפ"י מ"ש הר"ש בחלה שכתב לחלוק על ר"ת דמחייב בתחלתה עיסה ע"מ לעשותה סופגנין דהא בירושלמי אמר ר"י העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה מן החלה ומן הסבר' כ"ש עושה עיסה ע"מ לעשותה סופגנין כו' ע"ש, וכ"כ הרא"ש במס' חלה בשם הרמב"ן שהביא ראיות לזה וכ"כ הרא"ש פרק כל שעה והר"ן שם ע"ש, ולדעת ר"ת צ"ל דדוקא בעושה לחלק שלא יהא כשיעור דהעומד ליחלוק כחלוק דמי משא"כ כשדעתו לסופגנין שאין קפידא לענין חלה רק על שעת הגלגול ולא שייך בכה"ג לומר דרואין אותה כאילו הוא עכשיו סופגנין, והנה הא דמחלקינן בין אם דעתו לחלק לאדם א' או לאנשים הרבה צ"ל משום דגבי אדם אחד אנו רואין אותם כמצורפים יחד שהרי כל שעה הם בידו לצרף אותם כל זמן שהם בצק ואף לאחר שנאפו עדיין יש בידו לצרפם בסל משא"כ כשמחלק אותם לאנשים הרבה שאין מצטרפין יחד אח"כ אז כיון דבשעת גלגול היה דעתו לחלקה רואין אותה כאלו כבר נתחלקה ולפ"ז א"ש דאע"ג דבאדם א' שדעתו לחלק לבצקים קטנות ולעשות גלוסקאות לאפותם שפיר הם כאלו לא נתחלקה כלל כיון דאכתי חזי לאצטרופי בתנור או בסל, מ"מ כשנותן אותם בקדרות לעשות מהם סופגנין שוב א"א לצרף אותם יחד ומה לי אם גלגל העיסה ע"מ לחלקה בצק לאנשים הרבה או גלגל העיסה ע"מ לחלקה בקדרות הרבה כיון דאז הם נעשים סופגנין ובטל מינייהו תורת חלה, והלכך שפיר מספקא ליה לרבינו יחיאל בהא מילת' דשמא בכה"ג הוי כעושה עיסה ע"מ לחלקה בצק לאנשים הרבה דפטורה וזה ברור ונכון לענ"ד, ומצאתי בצל"ח על מסכת ברכות שכתב כעין מ"ש אלא שביארתי יותר בס"ד:

אמנם כל החרדה שהחרידו עלינו דבאדם א' לא שייך זה לא ידעתי למה שאע"פ שהאחרונים פירשו דמירי בדעתו לחלקה לאנשים הרבה מ"מ במחלוקת הוא שנוי' בין הראשונים ז"ל שהרי הרמב"ם בפ"ו מהל' בכורים כ' סתם העושה עיסה לחלק הבצק פטורה והראב"ד שם חולק עליו וכתב שנ"ל דבאשה א' חייבת שלא תמלך לעשותה עיסה ומייתי ראי' מהירושלמי דאשה שעשתה עיסה ע"מ לעשותה סופגנין כו' וממתני' גופא איכא למשמע נשים שנתנו כו' הא אשה אחת חייבת כו' ע"ש וע"ש בכ"מ מ"ש דלפי פירוש ר"ש ל"ש לדייק מה שדייק הראב"ד כו' צ"ע דאדרב' איכא למידק טפי טעמ' דשעת התערובות הי' שלא מדעתו הא אם התערובות מדעתו אף על פי שסופו לחלק חייב והוא שטתי' דר"ל דס"ל נחתום לאו דווקא אלא הטעם לפי שהתערובות שלא מדעת הנשים ועיין בסה"ת וסמ"ג ובפירוש הגאון מוהר"ר אליהו הנ"ל ותשכח על שיטת ר"ל כמ"ש הראב"ד אמנם דעת שאר הפוסקים הוא דהלכת' כר"י לגבי ר"ל דאפי' ערב שלא מדעתו נעשה טבל כל שאין דעתם לחלקה ע"ש ואפשר דגם סה"ת וסמ"ג סוברים דגם באדם א' שדעתו לחלק פטור וכדעת הרמב"ם וכן נראה דעת הטור וכ"כ בהגהות מיימוני השייכים לספר זרעים להדי' בשם רבינו שמחה דלא תימ' לחלקה בין שתי נשים אלא אפי' לחלק לעצמו או אפי' לעשות ממנו בציקות קטנות פטורי' עד אם לא שיצרפם התנור כו' ע"ש וב"ח פי' גם בדברי הטור שדעתה לחלקה לב"ב כו' ואין לשון הטור מורו' כן ובפסקי חלה להרשב"א נראה שדעתו כהראב"ד ומ"ש נראה דדוקא אם דעתו לחלקה לבציקות קטנות ולא יבואו אח"כ לידי צירוף משא"כ כשדעתו לצרפם בשעת אפי' אח"כ מה בכך שהיה בדעתו לחלקם מ"מ הרי שוב דעתו לצרפם אחר החלוקה ובתר בתרא אזלינן רק היכא שאין בדעתו לצרפם אח"כ כלל ומכ"ש בעושה עיסה סופגנין שא"א שוב לצרפם כלל. ובהכי א"ש מה שהקשה הגאון מוהר"ר אליהו ז"ל מהך דחלות תודה משום דהתם בדעתו שאם לא ימצא לקוחות שיקח אותם לעצמו ומה בכך שהוא מחלקם בצק הרי הוא חוזר ומצרפם בתנור או בסל ובהכי א"ש גם מנהג ישראל תורה לפי דעת כל הפוסקים דאע"פ שהם מתחלקי' לגלוסקאות מ"מ הרי הם אופין אותם יחד ורודים ונותנים לסל א' יחד ואין חלוקת הבצק הזו סופה להתקיים משא"כ כשהוא חלוקה המתקיימת דומיא דמחלק לאנשים

הרבה אף באיש א' פטור, ועיין בתפארת למשה שכ' דא"ל דלחומר' נוטלין שמא יצטרפו אח"כ בסל או בתנור דא"כ לא יברכו ועוד דנ"ל דאפי' יצטרפו אח"כ פטורין כיון שהיה פטור בשעה שיהיה לו חובה כו' ע"ש ולפמ"ש דכיון דאין דעתם לחלקה לגמרי שהרי סופם להחזיר ולהצטרפם בתנור או בסל מעיקר' כאילו עשאה ע"ד שלא לחלק כלל דמיא ועוד יש לעיין בזה הרבה ולא עת האסוף פה

דברי זעירא מן חברייא:

הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד

ביאור הגר"א יורה דעה סימן שכו סק"ז

ומ"מ בדין הנ"ל דס"ב מסתבך אני בזה דלכאורה משמע אף בביתו העושה לחלק לעיסות קטנות פטור [וכ"כ תוס' בברכות ל"ז ב' ד"ה לחם. ור' יחיאל כו'], וכ"מ בראב"ד הנ"ל שמביא ראייה מירושלמי דבעי מיעבד איטרא כו' וכן מבואר בדבריו וכ"מ בירושלמי הנ"ל לכאורה אל תתיבני נחתום כו' ויעשה עיסה, אבל א"א דא"כ חלות תודה דשלש מצות מעשרון יהא פטורות מחלה וכן ריקקי נזיר ובמתני' (ו' פ"ק) חלות תודה וריקקי כו', וכן נהגו אבותינו ואבות אבותינו להפריש בשבת וי"ט, אלא ע"כ ההיא בירושלמי לחלק לאנשים הרבה, וכ"כ ש"ך, וכן סה"ת וסמ"ג ומרדכי וש"פ כולם כתבו דין העשוי לחלק **בב' תלמידים** וכיוצא כו'. וכן משמע בירושלמי רפ"ד יש דברים שהן חיבור בחלה ואינן חיבור בטבול יום, חיבור בטבול יום ואינן חיבור בחלה, חיבור בחלה דתנינן ובזמן שהן של אשה אחת מין במינו חייב, ואינן חיבור בטבול יום (טבו"י פ"א מ"א) דתנינן תמן המכניס חלות ע"מ להפריש ונשכו בש"א חיבור בטבול יום ובה"א אינן חיבור¹, חיבור בטבול יום ואינן חיבור בחלה דתנינן תמן (טבו"י פ"ב מ"ה) בשר הקדש שקרם עליו הקיפה הא שאר כל הקיפה חיבור, ואינן סופן לחתכו?² ר"ל לחלקו לכהנים הרבה, ואינן חיבור לחלה, דאר"י העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה מן החלה, וע"כ צ"ל לאנשים הרבה **אבל לדידיה חייבת ממש"ש חיבור בחלה ואינן חיבור בט"י דתנינן כו' ע"מ להפריש כו'**³, ועבמתני' ריש טבול יום, ויצא לנו דאף שבס"א השווה ב' נשים שאין מקפידות לאשה אחת **לא דמי לגמרי** דבאשה א' אף על פי שדעתה לחלק אבל **בשתי נשים דוקא שאין דעתן לחלק**⁴ וכמ"ש בר"ש ורא"ש וסה"ת וש"פ וכנ"ל

¹ כלומר דתנן דחיבור בחלה היינו דינא דמתני' דבנשכו הם חיבור לחלה, ועלה תנן דאינן חיבור בטבול יום כגון המכניס חלות ע"מ להפריש [דהיינו שבדעתו לאפות כל אחד בנפרד], ע"כ צ"ל דעל מנת לחלק שאינו חיבור לחלה היינו כשמחלק לאנשים הרבה.

² שואל הירושלמי ואין סופו לחתכו, וכי לא יחלקו בסוף את הקרום הקרוש לכהנים רבים, הרי שאע"פ שסופן לחלק הוי חיבור בטבול יום.

³ הרי שבאותו ענין, דהיינו ע"מ להפריש, שאינו חיבור בטבו"י, הוא דכן הוי חיבור בחלה, וקאמר שכשהן של אשה אחת מצטרפין, וע"כ שע"מ לחלק לעצמו אינו פטור מן החלה.

⁴ קשיא לי' להגר"א הא דאמר בירושלמי דב' נשים שאינן מקפידות כאשה אחת דמי ופסקה הר"ם פ"ז ה"א ובטוש"ע סי' שכ"ו סעי' א' ומאי מהני שאינן מקפידות על הנשיכה הלא בעיסה אחת שדעתן לחלק נמי פטורה, וכתב הגר"א דלא דמי לגמרי דב' נשים איירי באמת שדעתן לאפות בחיבורן, ועי' בחזו"א שהק' דא"כ דין ב' נשים שאינם מקפידות דינם כדין ב' נשים ולא כאשה אחת.

עבד עיסה כשיעור רק קשה לי להמתין עד שילוש כולה לוקח ממנה קב למאכלו אין ראוי לאסור, ומשני משום הערמה דבאמת יכולין לאפקועה מחלה, ומסיק דיך כאן איסור של עושה עיסתו קצין אע"ג דאינו מתכוין לכך.

ביאור שיטת הגר"א בעיסה ע"מ לחלק. והסברא לחלק בין לעצמו ללאחרים.

וקושיא עצומה על שיטת הגר"א.

(ב) פ"א מ"ז נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה, וזירו' אמר ר"י לדוקא נחתום שאם ימלא לקוחות על פת ולא ימלא לקוחות על שאור יעשה פת, אבל יחיד העושה לחלק פטור, והנה קשיא להו לאחרונים ז"ל^{סח} שאין לנו נוהגין כן ואנו מפרישין חלה בצרכה אע"ג שאנו מחלקין העיסה למקראות, ועוד הק' הגר"א יו"ד סי' שכ"ו סק"ז שהרי חלות תודה ורקיני נזיר אין בכל אחת כשיעור, ולכן פי' הגר"א דלא מקרי לחלק אלא כשמחלק לשני אנשים אבל כשמחלק לעצמו חייב, ובפ"ת שם כתב בשם ז"א דלא מקרי לחלק אלא

^{סח} ועיין מש"כ בזה הצ"ח בברכות (לו:): וכהגר"א וכ"כ הלבוש והשי"ך והדרישה והב"ח. וביארו שם הסברא בזה משום דלאחרים הוי חלוקה וודאית טפי מלעצמו ולבני ביתו. ועיין ברבינו שמחה בהג"מ סוף זרעים שגם לעצמו חשיב ע"מ לחלק וכן למד הבית אפרים מסתימת הרמב"ם בזה. ועי"ע מש"כ בזה הדברי חמודות עלה רא"ש שתלוי אי הוא מחלק לאותו היום או ליום אחר. ויישב הצ"ח את קושיי ת הגר"א מחלות תודה דכיון דבסוף עתיד לאפותן יחד לא חשיב ע"מ לחלק ויש עוד להאריך בזה טובא וכן בנידון האם מהני ע"מ לחלק אחר שתהיה לחם שכתב במנח"ש (א,סח) דלא מהני אך אכמ"ל שאין עיסקינו כאן אלא לבאר את דברי מרן החזו"א.

כשלא יהי' להם צירוף סל, והנה יך לפרש בזה טעם דמחלק לעצמו חייב שמה יצרפס בסל, וא"ל מחשבה בזה לא לצרפס, אלא כל שאין עתיד מצורר של פטור פתיכי בו לך חיוב, וזה מחייב מן התורה, וכדאמר בנחתום^{סט}, אע"ג דלפי ראות עיניו ימלא לקוחות לשאור ועושה על דעת כן, מ"מ כיון שאין החלוקה בטוחה שמה לא ימלא לקוחות ויעשה עיסה חייב, ה"נ כיון שאם יצרף הפת בסל חשיבא השתא עיסה שלמה ודבר זה אפשרי אין כאן פטור, והנה הגר"א ז"ל הוכיח עוד דבאשה אחת המחלקת לעצמה חייב מהא דתנן פ"ד מ"א ב' נשים שעשו ב' קבים ונגעו זה בזה כו' ובזמן שהם של אשה אחת מין במינו חייב, וע"כ איירי שאין דעתה לאפות שתיהן בחיבורן שבשכיל שנסכו זה בזה לא תמנע מלהפרישן, וכן אמר זירו' דזה חיבור בחלה ואינו חיבור בטב"י, ומייתא מתנ' דרפ"ק דטב"י דמקראות שהגיה להפרישן ונגעו זו בזו אינן חיבור והיינו בעומד גם השתא להפרישן, הרי דבאשה אחת אע"ג דעשתה לחלק חייבת, ועדיין קשיא לי' להגר"א הא דאמר זירו' דב' נשים שאינן מקפידות כאשה אחת דמי, ופסקה הר"מ פ"ז ה"א, ובטוש"ע סי' שכ"ז סעי' א', ומאי מהני שאינן מקפידות על הגשיכה הלל בעיסה אחת שדעתן לחלק נמי פטורה, וכתב הגר"א דב' נשים איירי באמת שדעתן לאפות בחיבורן, ואמנם זה תימא דא"כ ב' נשים שאינן מקפידות כשתי נשים

^{סט} דאע"ג דהוא רק ספק אולי ימלך אך כיון דפתיכי ביה השתא האי דעת אחשיב לאחוייבי מדאורי' (וכמו שהאריך בזה הגר"ח)

דמי, ואם דעתו להפרישן אחר אפי' שחייבין זה ענין אחר לגמרי^ע ואינו ענין לאשה אחת שמתחייבת בנגיעתו אע"ג שדעתה להפרישן, וגם לשון הר"מ והטוש"ע ל"מ כן כלל.

שיטת החזו"א (לחלוק על הגר"א) בגדר 'ע"מ לחלק' דהיינו להקפיד על תערובתו.

ג) ונראה דהא דעושה עיסה לחלקה כלל פטורה, היינו לחלקה ולהקפיד על תערובתו אחר החלוקה, דאם אחר חלוקה נמי אינו מקפיד על נשיכתו זו בזו לא גרע מה שעשה מתחלה עיסה אחת מעשה שתי עיסות ונשכו זו בזו, אבל כשדעתו לחלקו ולעשותו בדפוסים מיוחדים או למשוח פניהן של מקלתן צדיקים ושמן וכיו"צ שיקפיד אחר חלוקתו על נשיכתו זו בזו זה מקרי ע"מ לחלק, ואם דעתו לחלקו רק משום שרואה צפתין קטנות ולא יקפיד על נשיכתו גם אחר חלוקה זה לא מקרי ע"מ לחלק, ואין חילוק בין איש אחד לב' אנשים אלא בין מקפיד אחר

^ע וכתב בדרך אמונה שע"כ מוכרחים לומר דהגר"א נמי אזיל עם היסוד של החזו"א דבסמוך והיינו דכיון דאין מקפידות לאפותו יחד אפילו שלמעשה הם לא יאפוהו יחד אך הוא דומה לנחתום שיש אפשרות שימצא לקוחות וה"ה הכא כיון שיש כזו אפשרות סגי בהא לצרפם יחד

(ואכתי יחלקו בב' בנ"א שאין רוצה שיאפו יחד ואין מקפיד שלחזו"א הוא לא יצטרף).

ועיי"ש בביה"ל שהוכיח מדברי התוס' בברכות (לח.) דע"כ הגדר של ע"מ לצרף הוא גדר חדש ששכל זמן שיאפה אותו יחד בתנור אחד הא חשיב צירוף (לא מדין צירוף תנור כלל אלא מדין שאינו מחולק ודו"ק).

חלוקה לאינו מקפיד, וממילא נשמע לחלק לב' בני אדם פטורה כיון דסתם שנים מקפידין ולאדם אחד חייבת דסתם אחד אינו מקפיד, אבל בידוע שיקפיד אפי' באדם אחד פטורה,^{עא} ואם ידוע שלא יקפידו אפי' ב' בני אדם חייבת, ולפ"ז ל"ל דבלחמי תודה כיון שאם לא ימלא לקוחות אין קפידא בנשיכתו חשיבא כעיסה אחת אע"ג דמספק מקפיד על נשיכתו, א"נ דלמא ימלא ויעשה אותו לעצמו קדם שיחלקו.^{עב}

^{עא} זהו חידוש הלכה למעשה שאדם שעושה עיסה ובדעתו לעשותה חציה ללחם וחציה למזונות אינו יכול להצטרף לפי החזו"א אך לפי הגר"א יהיה חייב ורבו השיטות כהגר"א שכן מבואר נמי בלבוש ובדרישה ובב"ח וכמו שהביאם בפתחי תשובה עיי"ש. וכן הגר"א הנ"ל נמי בשנו"א עיי"ש (ובדרך אמונה כתב שיפריש בלא ברכה).

ועיי"ש בביה"ל שהקשה קושיה עצומה על מרן דהא מבואר בירושלמי רפ"ד דחלה והביאו הגר"א בשר הקודש שקרם עליו הקיפה אינו חיבור לחלה (בגוונא שיהיה דומיא לו בלחם) והגר"א ביאר דמייר בקדשים שהוא לכמה בני"א אך לחזו"א צע"ג.

וכן לכאוי' מבואר בר"ש לא כוותיה שביאר בב' נשים דמייר בדאין דעתם לחלק אח"כ ולא ביאר דאפילו דעתם לחלק אך אי אין דעתם להקפיד אינו מפריע לפי דברי החזו"א

^{עב} עיין מנח"ש (סח) שדן שם בזה בארוכה ונביא עיקר קושייתו שו"ת 'ואף אם נאמר דמה שעומד להתחלק ולהיות מופרש מהעיסה מחמת אותו חיוב של הפרשת חלה גזיה"כ הוא דלא חשיב כמחולק ושפיר מצטרף, עדיין צ"ע מעיסת טבל דמבואר בירושלמי וברמב"ם פ"ו מבכורים ה"ז שאם הפריש תחילה תרומה לא תאכל התרומה עד שיוציא עליה חלה, ואמאי לא חשיב אותו

שערי צדק שער מצות הארץ בינת אדם פרק יד

(ד) שאלה: ב' בעלי בתים טחנו קמחיהם יחד, והשאירו מעט קמח לאפות מצות בערב פסח, ויש בכל הקמח שיעור חלה, אך כשיחלקו אין כאן שיעור לכל אחד, ואפו ביחד, ואחר האפי' יחלקו, אם חייבת בחלה: תשובה: הבית יוסף ב"ד סי' שכו [ס"ב] כתב בשם רשב"א [פסקי חלה שער ב] דנראה מדבריו דעיסת השותפות אפילו אין לכל אחד רק כזית, כל שאין דעתם לחלק בעודו העיסה, אף על פי שיחלקו אחר האפיה, חייב בחלה. וכן כתב הש"ך [סי' שכו ס"ק א] בשם הבית יוסף ריש סי' שכו. וכן משמע לשון הטור. ואף שמשמ"ג [עשה קמא] שכתב ב' שלשו עיסה ביחד מדעתם, ואין דעתם לחלק וליקח כל אחד חלקו, אלא לאכול יחד מצטרפין, משמע דגם לאחר האפיה לא יחלקו, כתב הבית יוסף דאפשר דאורחא דמילתא נקט, והפרישה כתב שהסמ"ג חולק, ולא כתב מה שכתב הבית יוסף. וכן כתב הבאר הגולה על רמ"א, ורצה להגיה כן בדברי רמ"א, אבל בדרכי משה העתיק רק דברי רשב"א. ולפי זה כשמפריש חלה בעודו בצק מברכים. אך אם אינם מפרישים חלה אלא לאחר האפיה צ"ע קצת, דאפשר כיון דאז דעתם לחלק, אפשר דעל כל פנים לא יברכו, או שמא כיון שכבר נתחייב בעודו עיסה יברכו, וצ"ע. (והלבוש בסי' שכו סותר דבריו שבסעי' א). ונראה דכיון שהיה חייב לא מהני החלוקה עכשיו, דומה למה שכתב רמ"א ס"י שכו בעשה עיסה על מנת שלא לחלקה, אף על פי שחלק אחר כך חייב. וע"ש בט"ז ובש"ך. אלמא אזלינן בתר שעת חיובו, והוא הדין הכא. ונראה לי דבזה מותר גם כן לברך לאחד בלא רשות, דכיון דדנין ליה כעיסת השותפים דחייבת, והשותפים אין צריכים ליטול רשות:

שו"ת מנחת יצחק חלק י סימן קב

וז"ל השאלה: אשה לשה חלה כל ערש"ק שיעור חלה, כדי שתוכל לברך, ודרכה לשלוח מהעיסה זו חלות לבני' ובנותי' מכיון שא"א לה לאכול כל העיסה, אי שפיר למיעבד הכי, וכתב באריכות בבירור הילכתא דא ומסיק דכל כה"ג הדין דמפריש בלא ברכה ע"כ.

הנה כי כן מבואר להדיא, בתשו' ארץ צבי (מהגאון אבד"ק קאזיגלוב) שכתב שם (סי' מ"ט) באמצע התשובה ואעתיק לשונו כי הספר אינו בנמצא כ"כ, וז"ל: ובהאי ענינא מסופקני לפי"מ דקיי"ל להלכה דעושה עיסה ע"מ לחלקו בצק פטורה הה"ד לחלק לאחרים וכמ"ש כל רבותינו האחרונים ז"ל, איך הדין אם דעתו לחלקו בצק, אך שאינו נותן לאחרים עד לאחר האפי' אם זה חשוב ע"מ לחלק, וזה מצוי הרבה פעמים דבעה"כ אופה חלות ושולח מהם חלות לבנו הדר באותו העיר או לחתנו שאין סמוכין על שולחנו, ובכ"א לבדו אין שיעור חלה, ומחלקה לחלות קודם אפיה, אך שולח להם אחר אפיה, וזה מפורש בטור ורמ"א (סי' שכ"ו סעי' ד') דאפילו אדם אחד העושה עיסה ע"ד לחלק לאחרים פטורה, ובב"י שם מפורש אפילו לבני ביתו וכו', והנה (במתני' פ"א דחלה מ"ז) נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה, פי' שדעתו אם לא ימצא קונים שיעשנה עיסה ואופה אותה כולה כאחת עכ"ל, וקשה אפילו לא יאפנו כולו כאחת, אם לא ימצא קונים בשעת היותו בצק, רק אחר אפי', א"כ אין דעתו לחלקו בצק וחייבת, וע"כ כיון דבאמת מחלקה לחלקים בהיותה בצק, רק דלא יתן לאחר עד מחר, אפילו זה חשוב ע"ד לחלק ופטורה, לפי"ז צ"ע על מה סומכין העולם שאופין שיעור חלה מצומצם ושולחין ממנו לצאצאיהם הדרים באותו העיר, והם רגילים בכך בכל שבוע, וא"כ דעתם לכך בשעת גלגול, וא"כ היאך מברכין על הפרשת חלה כיון דהוי ע"ד לחלק, ולע"ד ראוי להזהיר ע"ז שאם אין בחלקם הנשאר אצלם בשיעור חלה יפרישו חלה בלא ברכה, עכ"ל.

וא"כ חזינן דכבר קדמוהו רבנן בזה, וגם בעיקר הדבר שכתב בביאורו, מה שיש להעיר כיון דעיקר מצות הפרשת חלה הוא אחר שנעשה גלגול, א"כ אם דעתו לחלק אחר הגלגול אף שדעתו לחלקו לעצמו, די"ל שיהיה חשוב דעתו לחלק, כבר עמד בזה בתשו' בית אפרים (סי' ס"ט), בזה ג"כ כתב באריכות בס' ארץ צבי שם, וגם אני בעניי בספרי מנחת יצחק (ח"ו סי' קי"ז וח"ח סי' מ"ב) נגעת בקצת ענינים הנוגעים לזה עיין שם.

אמנם בספרי שם הבאתי את דברי החזון איש (הל' חלה סי' קצ"ח) והובא ג"כ בדברי כב"ת, שכתב שם דתלוי אם מקפיד על תערובתם אחר החלוקה, ויש חילוק בין אדם אחד לב' בנ"א, דסתם אדם אחד לא מקפיד על תערובתן אחר החלוקה, וסתם ב' בנ"א מקפידים אחר החלוקה, ובכן אם ידוע שמקפיד גם באדם אחד פטורה, ואם ידוע שאינם מקפידים גם בב' בני אדם חייבת עיין שם.

והנה כנודע שבין הרבה בני ישיבה נתקבל עפ"י הרוב פסקי החזון איש, ולכן הנוהג כן יש לו על מי לסמוך, אבל לכתחילה בודאי שכדאי להקפיד שלא להכנס בכלל ספק ברכה, וישתדל ללוש עיסה גדולה כל כך שישאר אצל המפריש כשיעור חלה וכמ"ש בתשו' ארץ צבי כנ"ל.

סימן מא

צירוף סל לחיוב חלה במשלוח מנות

מנחת חינוך

יש להזהר שלא להכניס את העוגות שמכניסים למשלוח מנות לתיבה אחת

על זה שמכניסים למשלוח מנות עוגות שנאפו בסיר לאפיה ואין בכל אחת מהן שיעור חלה. העיר הרי"ט שלא להכניס לתיבה אחת, שהרי הסל מצרפן לחלה. [ולמעשה אם הכניס לתיבה אחת יש להפריש בלי ברכה].¹

1) יש להפריש בלא ברכה עיין בש"ך יור"ד (סימן שכס ס"ק ט) שכתב לענין עיסה שנילושה במי פירות בלא שום מים שחייבת בחלה שיש להפריש בלא ברכה הואיל והרא"ש פוסק, ונראה שבנידון אפילו אם העוגות הם כאלה שאם היה בהם שיעור חלה חייבות בחלה בברכה, מ"מ אין לצרף בנידון דידן, משום שבתחילה עשאו על מנת לשלחן במשלוח מנות, והוי כעושה על מנת לחלקן שטעור מחלה כמו שיתבאר להלן.

צירוף בסל על מנת לחלק

בירושלמי (חלה פ"א ה"א) אמר רבי יוחנן העושה עיסה על מנת לחלק בצק פטורה מהחלה, וכן פסק הרמב"ם (פ"י מהלכות בכורים ה"ט), וכן פסק בשו"ע יור"ד (סימן שכו סעיף ב), והכלל בזה שלענין חלה חבור על מנת לחלק אינו חבור, ובירושלמי רפ"ד יש דברים שהם חבור בחלה ואינו חבור בטבול יום, חבור בטבול ואינו חבור בחלה, חבור בחלה דתנינן ובזמן שהן של אשה אחת מין במינו חייב, ואינן חבור בטבול יום דתנינן תמן המכניס חלות על מנת להפריש ונשכו בש"א חבור בטבול יום, ובה"א אינן חבור, חבור בטבול יום ואינו חייב בחלה דתנינן תמן, בשר הקדש שקרם עליו הקיסה הא שאר כל הקיסה חבור ואין סופן לחתכן ר"ל לחלקו לכהנים הרבה, ואינו חבור לחלה דאמר ר"י העושה עיסה ע"מ לחלקם בצק פטורה מן החלה וכו'.

והטעם שבלישה על מנת לחלק פטור מהחלה, י"ל משום שהלישה היא המביאה את חיוב החלה, ואז צריך להיות בבצק שיעור לחלה, ולכן אם בשעת לישה היה דעתו לחלקם ולא יהא בכל א' שיעור חלה אינו מתחייב בחלה, ולכאורה י"ל דה"ה לענין צירוף הסל בכה"ג שבשעת לישה לא היה בכל אחת שיעור חלה, גם צירוף הסל לא מהני כשהוא על מנת לחלקם, כמו בנידון דידן שדעתו בשעת צירוף הסל על מנת לחלקם ולשלוח משלוח מנות.

והא דמהני צירוף הסל לענין מצות שנאפו בפחות משיעור חלה, אעפ"י שהוא על מנת לחלקם אחר כך ולהוציאם כל יום הצריך לו לסעודה, התם הוא משום שאין הפטור על מנת לחלק אלא ברובה לחלקם לאנשים הרבה, אבל בשביל שהוא מחלק לעצמו לא מקרי עושה לחלק כמבואר בש"ך (סימן שכו ס"ק ה) ובפתחי תשובה (ס"ק ב) בשם הלבוש הדרישה והב"ח, ועיין צ"ח בברכות (דף לו ע"ב תורה לחם), ובבאור הגר"א כאן (אות ז) הוכיח כן מהירושלמי רפ"ד הנ"ל, משא"כ בנידון הוא רוצה לשלחם במשלוח מנות ולחלקם לאחרים, לכן יפריש בלא ברכה, אפילו בעוגות כאלה שחייבות בברכה כשיש בהם שיעור.

וכעין זה נשאלתי מאשה שעושה לעקיר מעיסה שנילושה במים עם קצת סוכר אם חייבת להפריש חלה בברכה, ואמרה שיודעת מנשים צדקניות שהיו עושות לעקיר כזאת לחלק בשמחות והיו מפרישות חלה בלא ברכה. ואמרתי שאין משם ראיה משום דהוי כעושה עיסה על מנת לחלק, וידוע מה שכתבו הלבוש, הדרישה והב"ח (הובא בפתחי תשובה שכו ס"ק ב) ליישב מנהגינו שנוהגות הנשים בע"ש ללוש רק שיעור חלה ונוטלים חלה ומברכים אף דדעתם לחלק ללחמים קטנים שאין בהם שיעור משום דלא הוי לחלקם לאנשים הרבה, אבל בלעקיר שעושים לשמחות כדי לחלקם לאנשים הרבה, מסתבר שאפילו אם הם מבצק שחייבים בחלה בברכה כשיש שיעור חלה, מ"מ כיון שעשאו לכתחילה לחלק לאנשים הרבה יש להפריש בלא ברכה.

עדיף צירוף סל מאילו נילושו ביחד וכל שדעתו לחלק תיכף לא מהני הצירוף ומטעם זה יש לדון באותן האופן מצות שמורים בערב פסח וכל אחד אופה פחות מכשיעור ואח"כ מנרפין אותן יחד ונוטלין חלה על כולן צריכין ליטול בלא צרכה כיון שדעתן לחלקן מיד וכל אחד נוטל מצות שלו לביתו כדי הא עדיין לא נתחייבו בצירופן בסל ולא עוד אלא אם לקחן אח"כ לביתו והניחן אצל מצות שלו שלא הפריש מהן חוזרין ונתחייב ולא מהני מה שהפריש מקודם עליהם כדין המפריש חלתו מן הקב דאם נצטרף אח"כ חוזר ונתחייב כמצואר בשו"ע סי' שכ"ו ס"ה אמנם אם יש בחלקו של אחד מהם כשיעור כתבתי כבר לעיל דלא משגחינן בהא אם עשאו ע"מ לחלק י"ל דבזה מהני הצירוף אפי' לאותן שאין בהם כשיעור ויש עוד לדבר בזה אי"ה^{עט} : עוד אחת יש לבאר

חלת לחם > מהדורה חדשה / רובינשטיין, שמחה יואל בן ישעיהו הכהן / עמוד 151
הודפס מאוצר החכמה

שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן קעט

ה] וכתבו הפוסקים דוקא לחלקה בצק כלשון הירושלמי אבל לחלק אחרי האפיה אינו פוסק כנזכר למעלה, וראיתי בס' תורת הארץ להגר"מ קלירס זצ"ל פ"ד אות ק' מביא מס' חלת לחם דמסופק האידן הדין כשבועוד עיסה וגם בתנור עדיין לא הצטרף רק נצטרף בסל ורק אז חל החיוב אמנם בשעת צרוף הסל אחרי האפיה היה דעתו לחלק אח"כ לאנשים הרבה בזה י"ל דמהני מחשבתו לחלק לאחרים ולפטור וכן דעת בעל ח"ל נוטה כיון דהיתה המחשבה לחלק מיד אחרי הצרוף כמו מיד אחרי תחילת הלישה בעודה בצק.

ולדידי בעניי אין הדברים נראין כן דטעם לחלקה בצק כתבנו למעלה בשם הר"ש משירליאו משום דהוא סופו לסתור מה שעשה וזה לא שייך רק בעשה עיסה שלמה משיעור, ושוב דעתו לחלקה ולהרסה וחשבינן גם עכשיו כנסתר בנינו, אבל בצרוף סל דבלא"ה לחמים נפרדים הם וכך דרך העולם שיהי' מחולקים ולחלקם, אין בזה שינוי מכלל עריסותיכם וכן לפי מה שמגדיר לה הרמב"ן דהו"ל מגלגל ע"מ לפטור מי יימר דגם לאחר כל המעשים החלוקה היא בגדר פטור וכן נוטה דעת בעל תורת הארץ והכי נראה.

סק"ז וצ"ך סק"ד: אמנם הא מצעיא לי אם עשה עיסה גדולה ע"מ לחלק ממנה חתיכה קטנה שאין זה כשיעור והשאר ישר עדדין כשיעור אם נימא כיון דזה העיסה קטנה נילושה ע"מ לחלקה מהצנץ הגדול עד שלא ישר זה כשיעור א"כ הרי נילושה על דעת לפטור ומאי נ"מ במאי שנשאר שמה עיסה גדולה סוף סוף אותה העיסה הקטנה הרי היא כאילו כבר נתחלק בלישה כמ"ש כל הפוסקים בטעם הפטור דע"מ לחלק או דנימא לאידך גיסא כיון דכל הפוסקים נקטו ע"מ לחלק לחלקים קטנים שאין בכל אחד מהם כשיעור משמע הא אילו יש באחד מהן כשיעור אף אם דעמו לחלק ממנו עיסה קטנה שאין זה כשיעור מ"מ כיון שיש כאן עיסה אחת שיש זה כשיעור גם אותה עיסה הקטנה נתחייבה על ידה ודינה כאילו היה בשחיהן כשיעור

חלת לחם >מחזור חדשה< / רובינשטיין, שמחה יואל בן ישעיהו חכהן / עמוד
תורפס מאוצר החכמה

דלפענ"ד היכא דנילושו ביחד אפי' עשה

ע"ד לחלק ממנו חלק קטן אי אפשר לומר שיפטור חלק הקטן מחלה והחלק הגדול יתחייב דא"כ כשחילקו אח"כ מאן נימא דעולה בידו זה החלק הקטן הפטור דלמא אחרמי בידו מחלק הגדול המחייב ע"כ נטרך לומר בזה דין ברירה דאמרינן הוצר הדבר דמעיקרא היה דעמו ע"ז החלק הקטן שעלה בידו לחלקו ומעתה אומר אני דאפי' למאי דקי"ל דדרבנן יש ברירה ואמרינן הוצר הדבר למפרע מ"מ הכא שאני והוא דכבר ידוע דעת הפוסקים דברירה הוי ספק ולכך דדרבנן אמרינן יש ברירה דספק דרבנן לקולא ומעתה לדרכינו הנה חזינן בנחתום שעשה שאור לחלק חייב ואמרינן מאי טעם שמה לא ימצא לקוחות ועושה אותו עיסה הרי חזינן דכל שהוא קצת ספק אם נעשה ע"מ לחלק ואפי' בספק רחוק שאפשר שיאפה אותו ביחד שוב לא הו"ל ע"מ לחלק דהא נחתום מסתמא דרכו למוכרו אלא דבדרך מקרה משכחת שלא ימצא לוקחין ואופה אותו ביחד וא"כ לפי"ז אם נימא דברירה הוי ספק שוב לא הו"ל ע"מ לחלק כלל דכל ספק הוי ליה לחייב ומעתה יצא לנו הדין כיון דאנן מסופקין אם יחלק זה החתיכה הקטנה כי אולי יארע בידו החתיכה אחרת וזאת החתיכה תשאר וא"כ הרי זאת החתיכה הוי ספק אם יחלקה וא"כ לא הוי ליה ע"מ לחלק וחייבה בחלה והיא דבר נכון לענ"ד דהא כל חלק מהעיסה דיינינן ליה דלא נעשה ע"מ לחלק כיון שהדבר ספק אם יחלקנו ואולי זו החתיכה תשאר בתוך השיעור וכל ספק הו"ל כאילו לא נעשה לחלק משא"כ צאלו אין כאן בשניהם כשיעור דאז אפי'

החלק הנשאר מפטר דלית ציה שיעור ומעטה אומר אני דכל זה
 צנילושו יחד משא"כ צנילושו כ"א צפני עצמו הרי חזינן דדעתו
 לחלק החלק הקטן והוא ודאי שמיניחו צפני עצמו ועמה נוכל לומר
 כיון שדעתו לחלקו הו"ל כאילו צנילושו צפני עצמו ולא נגע כלל והנה

חלת לחם >מהדורה חדשה< / רובינשטיין, שמחה יואל בן ישעיהו הכהן / עמוד 154
 הודפס מאוצר החכמה

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן סח

יש להסתפק בעשה עיסה גדולה של ששה רבעים קמח ע"מ לחלקה לשני אנשים, היינו ה' רבעים לאחר
 והרבי' הנשאר לאיש אחר, דלכא' נראה שהרבי' האחת פטורה מחלה כיון שרואין אותה כמחולקת
 משאר העיסה, ונמצא דאף שלמ"ד יש ברירה שפיר פטור אותו הרביע מחלה, אולם למ"ד אין ברירה
 וחייב שפיר להפריש מספק אין לו תקנה אלא להפריש עליו ממקום אחר, דאל"כ יש לחוש שמעורב
 באותו הרביע מקצת מהחמשת רבעים של חברו שהם חייבים בחלה ואילו את חלק החלה הוא מפריש
 מהרביע שלו דפטור ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב [ומיהו מהחמשת רבעים שפיר מהני הפרשה
 ולא חיישינן שמא מפריש מהרביע של חברו שהי' עומד להתחלק והו"ל כמפריש מפטור על חיוב היינו
 משום דמ"מ מהני להו עכ"פ צירוף מהשתא לחמשת הרבעים שהם עכשו שלו] ואפשר דכל הענין של
 הרי היא כמחולקת היינו דמשום כך אין על העיסה חשיבות של שיעור אבל אם יש שיעור שוב אז גם
 הרביע שמחובר אליו אף על פי שהוא ניכר ומסוים ועומד ודאי להתחלק ולהפרד מחמשת הרבעים
 אפי"ה כיון שמחובר לשיעור חשוב נעשה כמוהו וחייב ודאי בחלה, דאילת"ה קשה מכל הפרשת חלה
 דהו"ל מן הפטור על החיוב, כיון דאותו מקצת שעושהו חלה חשיב כע"מ לחלק ולהפרידו משאר העיסה
 וליתנו לכהן או לשורפו, אולם עדיין צ"ע דבמס' שבת דף ט"ו ע"א בתוד"ה ר' יוסי מבואר דטעמא דמצריך
 ה' רבעים "ועוד", הוא משום דבעינן שלאחר שיפריש חלה ישאר עדיין כדי עיסת מדבר עיין שם, אולם
 אנן קיי"ל כחכמים דסגי בה' רבעים בלבד, וא"כ קשה דהא הו"ל כע"מ לחלק באופן כזה שלא ישאר כלל
 באחת מהם שיעור חלה, והי' נלענ"ד דכיון דאי פטירת ליה מחלה שוב אין דעתו לחלק לכן אין רואים
 אותו כע"מ לחלק, וכסברת התוס' בכמה מקומות בש"ס לענין פרה אדומה שאם עלה עליה זכר פסולה
 דהטעם הוא משום דאם נאמר שכשרה תו ניחא ליה, אולם להטעם דכמאן דמחולק מהשתא דמי צ"ע
 דסו"ס אינו מצטרף כיון דעומד ודאי להתחלק, ואף גם בעלה עליה זכר נלענ"ד דאם עומד ממש וצווח
 דלא ניחא ליה בעליית הזכר, אף על גב שאומר בפירוש דטעמו הוא רק כדי שלא תיפסל פרתו אפי"ה
 היא כשרה כיון דסו"ס לא ניחא לו, וה"נ בנד"ד הרי עומד ודאי להתחלק וצ"ע, ואף אם נאמר דמה שעומד
 להתחלק ולהיות מופרש מהעיסה מחמת אותו חיוב של הפרשת חלה גזיה"כ הוא דלא חשיב כמחולק
 ושפיר מצטרף, עדיין צ"ע מעיסת טבל דמבואר בירושלמי וברמב"ם פ"ו מבכורים ה"ז שאם הפריש
 תחילה תרומה לא תאכל התרומה עד שיוציא עליה חלה, ואמאי לא חשיב אותו חלק מהעיסה שעושהו
 תרומה כעומד להתחלק מהעיסה בגלל הפרשת תרומה, וממילא תיפטר מחלה אם בתחלת הגלגול
 נתכוין להפריש תרומה מהעיסה, ולכן נראה יותר לומר דהואיל ומה שעומד להתחלק מהעיסה הוא רק
 בגלל תיקון העיסה שפיר נשאר אף אותו מקצת כחלק מהעיסה ומחויב בחלה, אך גם אפשר דבאמת
 פטור מחלה בכה"ג דאי בצרית ליה לתרומה ישאר פחות מחמשה רבעים, ולא חייב בחלה אלא בכה"ג
 שגם אח"כ ישאר שיעור שחייב בחלה, וכדאמרן לעיל דבכה"ג שפיר חייב בחלה גם החלק שעומד ודאי
 להתחלק וצ"ע. +

23

גדולה יש נאחזו חלק כשיעור ומפריש ממנו חלה ומצדק עליו וכן הוא מוכר מאותה עיסה להרבה בני אדם לכל אחד חלק אחד שיש זה כשיעור וכל אחד מפריש מחלקו ומצדק עליה והדבר פשוט שזה טעם חלה דהלא מיד כשנגלגל הנחתום העיסה הגדולה חייב להפריש ממנה חלקה אפילו הייתה דעמו למכרה לחלקים קטנים פחות מכשיעור דפרישית כל שכן שאין דעמו למכרה אלא לחלקים כשיעור וכיון דהמאזה חלה עליו להפריש חלה ושזכר פטורה כל העיסה היאך נמיר לכתחלה למכור לחלקים ושהלוקחים יפרישו חלה ויזכרו והנחתום לא יפריש ולא יצדק ומו דכיון דזה הפרשת חלה של הנחתום פטורה כל העיסה לית ליה ז' למכרה לחלקים ושיצדק כל אחד

דעלמא (ד) אבל נחתום העושה עיסה לחלקה בצק חייב: (א) ואדם אחד שלש קב קב לבדו ונתערבו או שנתן הקמח לנחתום ועירבו מצטרף ואפילו שנים שלשו כל אחד קב לבדו אם נתערבו ואינן מקפידין על תערובתו אם הוא מין אחד מצטרף [א] וסתם שנים מקפידין זה על (א) זה ואינו מצטרף עד שיודע שאינן מקפידין וסתם אדם אחד אינו מקפיד ומצטרף עד שיודע שהוא מקפיד [ב] ואם אחד פת קיבר ואחד פת נאה (ב) אפילו של אדם אחד מסתמא מקפיד ואינו

עכ"ל ונראה מדבריו שכל שאין דעתו לחלקה צדק אף על פי שדעתו לחלקה אחר שתאפה מנטרפין ולישנא דרבי יוחנן דאמר העושה עיסה על מנת לחלקה עיסה יב' פטור הכי דייק דכל שאינו חולקה צדק אף על פי שחולקה אחר אפיה חייב אצל מדברי סמ"ג שכתבתי בסמוך נראה דלר"ך שלא יהא דעתו לחלק כלל אפילו לאחר אפיה ואפשר דאורחא דמילתא נקט:

(א) ואדם אחד שלש קב קב לבדו ונתערבו וכו' ואפילו שנים שלשו כל אחד קב לבדו אם נתערבו ואינם מקפידים על תערובתו אם הוא מין אחד מצטרף. משנה פרק (שני) [בתרא] דחלה (מ"א) שמי נשים שעשו צ' קצים ונגעו זה בזה אפילו אם הם ממין אחד פטורים וזמן שהם של אשה אחת מין נמי חייבת ושלא נמי פטור ושם במשנה (ג) נחבאל חיזה מין נמי וכתבתי בסמ"ך ש"ד (רס"ה ד"ה וכל אלו): וס"ש וסתם שנים מקפידין זה על זה וכו' וסתם אדם אחד אינו מקפיד ומצטרף וכו'. ירושלמי שם (ה"א) וכתבתי הרמב"ם (פ"ה ה"א-ג) והר"ש (שם) והר"ם (פ"ה י) סתם אשה אחת אינה מקפדת שמי נשים מקפידות אשה אחת שהיא מקפדת עשאה כשמי נשים שאינן מקפידות עשאו כשמי נשים מקפדת אשה אחת וכו'. רבי יוחנן י"ן כשאלו לה מקום ללוש היה לה מקום ללוש במקום אחת והיא עושה אותה בשמי מקומות מקפדת היא: וס"ש ואם אחד פת קיבר ואחד פת נאה אפילו מאדם אחד מסתמא מקפיד ואינו מצטרף. גם זה שם בירושלמי (שם):

דרכי משא

שכו (א) ובמרדכי ריש פרק כל הבשר (ע"ד) (ס"י חרפט) כתב בספר התרומה (ס"י פג) עיסה של שני בני אדם כגון תלמידים טז בפני רב אחד אף על פי שאין כשיעור חלה בחלק א' מהן לבדו כיון שיש שיעור בין שניהם חייב בחלה ואף על פי שנתערב חלקם שלא מדעתם והמפריש חלה צריך ליטול רשות

פרישה

(ד) אבל נחתום העושה עיסה לחלקה בצק חייב. דאם ימלא מי שיקנה הכל כאלה לא יחלק נמלא שאין ממנו דעמו הראשונה שהיתה לחלק: (אם הוא מין א' כמו שכתב בסמ"ך ש"ד מנטרף. עד כאן המגיה):

דרישה

שכו [א] (וסתם שנים מקפידין. וכתב הרמב"ם דעיסת השותפים חייבת בחלה ובמרדכי ריש פרק כל הבשר דתלמידים הלומדים לפני רב אחד אף על פי שאין בכל אחד שיעור חלה רק בין שניהם חייב בחלה. עד כאן המגיה): [ב] ואם א' פת קיבר ואחד פת נאה אפילו של אדם א' וכו'. והוא הדין שתי עיסות שיש באחד כרכום ובשני אין בו (מסתמא מקפיד ואינו מצטרף. עד כאן המגיה) וכל זה שאין שיעור בכל אחד אבל אם יש בהן שיעור מפריש מאחד על חבירו אם הם של אדם א' טז כן כתב תרומת הדשן סימן קפ"ט והביאו רמ"א (ס"א א):

הגהות והערות

ט בפ"י שכתב כאן כ"ה בכס"מ. וגם הגר"א בביאורו (ס"ק ו) כתב שכן היתה גירסת הרמב"ם: י' "לית ליה" כ"ה בדפוס קניגסברג והכי מסתברא. ובפרו"ר ודפוס ילנא הגירסא לית לן: [א] דה"ך (ס"ק) והט"ז (ס"ב) כתבו שבעל הוראה זו הוא המשאב בנימין ס"א ועיי"ש בט"ז שנוטה לפסוק כמורה: [ב] ובירושלמי שלפנינו הגירסא העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק וכו' ב"י לעיל: [ג] בירושלמי שלפנינו הגירסא א"ר יוחנן וכו' ב"ר"ש והרא"ש כתב כב"י: [ד] בירושלמי שלפנינו הגירסא כאן א"ר יונה וכו' ב"ר"ש, ברא"ש הגירסא כב"י. וטעם להלכה זו כתב הר"ם אלגזי הל' חלה (טע"ף טז) "נראה פשוט דהיינו טעמא דסתם אשה אינה מקפדת כיון דקמ"ל אסור לאדם לעשותו פחות פחות מכשיעור כדי לפטורה מן החלה וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מהלכות בכורים דין טז יעו"ש מסתמא אמרין דלאו דעתה למיעבד אסורא ותלינן דעשתה בב' מקומות

ואחד אינו כרכוס מסתמא מקפיד ודוקא בשאין בכל אחד כשיעור
אלא אם יש זהם בכל אחד כשיעור מאטרפות בכל ענין כיון שהם
של אדם א':

ד שנים שלשו יחד ב' אחד קב וחילקום והוסיף ב' אחד
רובע הקב על שלו פטור. ירושלמי פרק ג' דמלה (ה"ד) ז'
ירושלמי שטעו שני קצין ומילקו והוסיף זה על שלו זה על שלו יח
פטורים שכבר היה להם שעת חוצה ונפטרו. וכן פסק הרמב"ם בפרק
ו' מהלכות חלה (בכורים ה"ט)
והראב"ד חלק עליו ואכתוב דבריו
בסימן ש"ל (ער. ד"ה שני):
ומ"ש ונראה דהוא הדין נמי
באחד אם לש ב' קבים והיה
בדעתו לחלק וכו' שפטור אבל
אם לא היה בדעתו לחלקם
וחילקה אחר כך נראה שהוא
חייב. דברים צורכים הם ונלמדים
מהירושלמי הזה וממאי דמנן זההוא
פירקא (מ"ג) ג' הקדשה עיסתה
וכו':

ה המפריש חלה מעיסה
שאיין בה שיעור אינה כלום
וכו' לפיכך ב' עיסות שאין
בשום אחת כשיעור והפריש
מכל אחת ונתערבו חייבות
בחלה. משנה בפרק ד' דמלה (מ"ה)
פלוגמא דרבי עקיבא ורנן והלכה
כרנן דלמרי הכי:

שכו פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן
המבוארים בזה הסימן

[א] אם יכולה אשה לומר לחברתה
קחי קמח ולושי עוגות והפרישי חלה:

יכול אדם להרשות לבעלת הבית להפריש חלות שיהיו לו אחר כך:
[ד] עשה עיסה משאר מינים לבדם או עם תערובת א' חטים או שעורים
אם הולכים אחר הגלגול או אחר הטמטום:

(בא) ג. אין חיוב חלה להתחייב האוכל בלא חלה עד שתדבק
העיסה ונעשה גוף אחד ומיהו בשיתערב ממנה ה'
רבעים קמח במים יכול להפריש ממנה. בפרק ג' דמלה (מ"א)
אולקין עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטום בשעורים
גלגלה בחטים ותטמטום האוכל ממנה חייב מיתה ופירש
הרמב"ם עד שתתגלגל עד שתתערב ותטמטום פירוש שידבקו ב' קצתם
בקצתם עד שיהיו גוף אחד וכחזר הר"ש בשם הערוך (ערך טס) דרך
החטים ללוש ולגלגל יפה אלל השעורים כשילוש אותן עיסתן מתפרדת
ואינו יכול לגלגל יפה על כן מטמטמו ביד ועוזב ג' ותנן חו' החם

נמה שכתב הרמב"ם בפרק ח' דהלכות בכורים (ה"ד) ד' ואפשר כיון דאין בקיפין איזה הוא טמטום ואיזה הוא גלגול על כן כתב
רבינו בסתם על כל מיני דגן עד שדבק העיסה ונעשה גוף אחד דהיינו טמטום שהוא חומרא:

דרכי משה

מקפיד ואינו מצטרף ין. ודוקא שאין בכל אחד שיעור חלה אבל אם יש בכל אחד שיעור חלה אפילו בדבר המקפיד על תערובתו מצטרף
להפריש מאחד על חבירו אם הם של אדם אחד עכ"ל:

פרישה

(ה) שנים שלשו יחד ב' אחד קב וחילקום והוסיף ב' אחד
רובע הקב על שלו פטור. ירושלמי פרק ג' דמלה (ה"ד) ז'
ירושלמי שטעו שני קצין ומילקו והוסיף זה על שלו זה על שלו יח
פטורים שכבר היה להם שעת חוצה ונפטרו. וכן פסק הרמב"ם בפרק
ו' מהלכות חלה (בכורים ה"ט)
והראב"ד חלק עליו ואכתוב דבריו
בסימן ש"ל (ער. ד"ה שני):
ומ"ש ונראה דהוא הדין נמי
באחד אם לש ב' קבים והיה
בדעתו לחלק וכו' שפטור אבל
אם לא היה בדעתו לחלקם
וחילקה אחר כך נראה שהוא
חייב. דברים צורכים הם ונלמדים
מהירושלמי הזה וממאי דמנן זההוא
פירקא (מ"ג) ג' הקדשה עיסתה
וכו':

הגהות והערות

יין ובת"ה כתב ח"ל ובג"ד דודאי מקפיד על תערובתן הוא דאין הכרכוס
מספיק בחזווא וטעמא לשתי העיסות וכו': יין בדפ"ר ודפוס דיהורנפורט
הגיוסא והוסיף זה על שלו פטורים ובח"ה שם (אות ג) הוסיף "זה על שלו
זה על שלו" ובדפוסים המצויים שולבה הגהות ללשון הב"י:
שכו א' ב"ה בפרטי הדינים שכדפ"ר ב"י. ובדפוסים המצויים הגיוסא כאן
"או עם עריבת חטים". ונראה שיש לגרוס "או עם תערובת חטים
ושעורים" ולא "או עם תערובת חטים או שעורים": [ב] ברמב"ם הגיוסא

עם ציונים מהש"ך

ה. לשון הרמב"ם בסוף פרק ו' מהלכות בכורים דין י"ט ממנה ו' פרק קמא דמלה:

ו. [רמב"ם ס' מהירושלמי שם [הלכה ה'] כפי גירסתו [רמב"ם בפסוקי חלה שער ב'] שם בירושלמי וברבי יוחנן [רמב"ם שם; רמב"ם שם; סימן ג'; רמב"ם שם]:

ח. וכן כתב הטור: ט. [רמב"ם] שם דין ב' ממנה הנוכרת [ואם ה'] (*): בסמ"ג [עשין קמא רב, ד'] איחא וגם אין דעתם לחלק אלא לאכול יחד, וכן צריך לעמוד להגיה כאן:

ציונים לרמ"א

עם ציונים מהש"ך

יב. ב"י [ד"ה ומה שאין בשם סמ"ג [עשין קמא רב, ד']:

הגהות והערות

ד. עיין חלה לחם [סימן ה' אות כב] דהרא"ה מהא דדנו בגמרא אם דין העיסה כגוי או כשליש, ואי איירי בגמיה הא הכל נעשה רשאי, כמבואר בטהרות פ"א משנה י"ח:

ה. התוספות שם כתבו כן לענין מוקף, ולא לענין צירוף. אולם בתוספות הרא"ש שם [מת, ב ד"ה א"ל] ותוספות רבינו פיר [שם ד"ה אף] כתבו כן לענין צירוף:

ו. עיין ט"ו [א"ח] סימן תנו [פ"ק ב] שדחה הרא"ה מדברי הרא"ש, ועיין ביאור הגר"א סימן שם פ"ק ג' ומה שכתבנו שם הערה ב':

ז. מוקן ממהדורת סלאוויטא תקצ"ג, וכן הוא במשאל בנימין שם:

ח. ואשר כן כשאופין חורין ומעריבין ועושין מן הכל לחם אחד, כן הוא במשאל בנימין שם:

ט. נראה דהוא ראשי מידות "מחלף ימיה":

י. לא כתבו כן להדיא, אלא דמדכתבו ד"מחלף" ימיה לאשים הרבה משמע ד"לעצמנו" לא מיקרי עושה לחלק:

יא. ממהדורת קראקא של"ח (רמ"א דפו"ר) הנוסח "שנים":

יב. בירושלמי הנוסח "נעצל" ו"לא נעצל", במקום "חייב" ו"פטור":

ד. שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקים קטנים שלא יהא בהם שיעור חלה, חייבים בחלה, שאם לא ימכר לחלקים יעשה פת ויתחייב בחלה. וכתב הב"ח [ד"ה ויש] יש נוהגים לקנות מן הנחתום חלק אחד מעיסה גדולה ויש באותו חלק כשיעור ומפריש ממנו חלה ומצרך עליו, וכך הוא מוכר מאותה עיסה להרבה בני אדם לכל אחד [חלק] שיש בו כשיעור וכל אחד מפריש מחלקו ומצרך עליו, והדבר פשוט וזה טעם, חדא דהלא מיד שגלגל הנחתום העיסה הגדולה חייב להפריש ממנה חלה אפילו היה דעתו למכרה לחלקים קטנים פחות מכשיעור, כל שכן הכא שאין דעתו למכרה אלא לחלקים ככשיעור, וכיון דהמאז

חלה עליו להפריש חלה ושוב פטורה כל העיסה היאך נמיר לכתחלה למכור לחלקים ושהלוקחים יפרישו חלה ויזכרו והנחתום לא יפריש ולא יצרך. ומו, דכיון דבהפריש חלה של הנחתום פטורה כל העיסה, לית לן למכרה לחלקים ושיצרך כל אחד ברכה צפני עצמו משום ברכה שאינה צריכה, ע"כ, וכתב שקבל מרבותי שאיסור גמור הוא ושהאריך בתשובה [ש"ח] הב"ח המדעות סימן מנן בזה, אבל בתשובה משאל בנימין סימן א' כתב דלחומר דוקא יש לחלק בין נחתום לאיש דעלמא אבל לא לקולא, והלכך אין למחות ביד הנשים הקוגות מן הנחתום ישראל וכל אחת נוטלת [חלק] [חלה] מ' משלה צפני עצמה אם הוא כשיעור חלה, ואדרבה צריך לקיים ולהחזיק מנהגן כדי שיקבל בלא טירחא וכולל כל אשה ליקח חלה כל ערב שבת, שכבר נהגו ליקח חלה על פי הירושלמי דמסכת שבת [פ"ב הלכה ו'] אדם הראשון חלתו של עולם כו' וגרמה לו חוה מיתה לכך נמסרה מצות חלה לאשה כו'. ואין דבריו מוכרחים. וכתב עוד שם בתשובה משאל בנימין, אמנם מה שנוהגים בתחונה שעושים לחם גדול שמניחים אותו על השלחן בשעת הדרכה שממנו לוקחים חלה הרבה נשים כל אחת צפני עצמה, אף על פי שכל אשה נוטלת עיסה כדי שיעור מכל מקום לפי שמתחלה לשו הכל צבת אחת [אין להפריש רק חלה אחת, ולכן יש למחות ביד הנשים שלא יעלו מאותו לחם רק חלה אחת, עכ"ד. ודברים פשוטים הם, וכן ראיתי מהגבירה הרבנית אחי ת"י] ומשאר נשים דקניניות תכמניות שנוהרו בזה:

ה. אב"ש שאר אדם העושה עיסה לחלקה בבצק, לאנשים הרבה, שלא יהא צאחת מהן שיעור חלה, פטורה. אבל אין דעתו לחלק בצק, אף על פי שדעתו לחלקה אחר אפייה חייבת: ו פטורה. ודוקא שנים שנתנו לנחתום, אבל אדם אחד שנתן לנחתום מסתמא אינו מקפיד ואפילו ערבו שלא מדעתו חייב:

לידיהו בשעת חיוב דהיינו בשעת הגלגול, וזה פשוט דשנים שעושין בשביל חלק חצירו אם הוא מקפיד על זה, ואינו נעשה שלוחו בעל כרחו, הכא נמי כן הוא, דודאי דעת הנחתום לעשות צנין המועיל, והוא כאלו הקנה להם הנחתום חלה חלקם קודם שגלגל העיסה, מזה שהם מכיריו ורגילים ליקח ממנו זודאי הוא מקנה להם בשעת גלגול העיסה לכל אחד חלקו, ואי אפשר לו ליקח חלה מהעיסה דהוא כאלו שלו, ובשעת חלוקה נוטל כל אחד חלקו ומפריש ומצרך. כן נראה לי ליישב אותו המנהג אם הוא באופן שזכרתי שיש נשים רגילות ליקח בכל ערב שבת מזה הנחתום, אבל לא באופן אחר, כן נראה לענ"ד. ובנחתום גוי פשיטא שאין שייך דבר זה, דאינו מקנה רק אחר החלוקה. ובתחונה, שעושות הנשים לחם אחד גדול ולוקחין הרבה נשים מאותה עיסה שיעור חלה ומפרישת כל אחת חלה ואחר כך חורין ומעריבין העיסות ועושין מהם לחם אחד, וזה פשיטא דאסור, וכן כתב הרב [משאל בנימין] שם בזההיא תשובה:

ערך לחם למחריק"ש

שבו סיף ב יעשה פת אב"ש אחר העושה עיסה על מנת לחלקה לאחרים בעודה בצק פטורה, [כ"ל]: סיף ג פטורה. כשערבן שלא מדעתן:

ביאור הגר"א

כתוב בסמ"ג [עשין קמא רב, ד] מתחלה לריש לקיש [ירושלמי שם], אבל כתב אחר כך אבל לרבי יוחנן אין חילוק בין מדעתן או לא אלא כל שסופו לחלק, וכן כתוב בספר התרומה [סימן פג] ועיין ב"י [ד"ה ומה שאין. וז"ל ספר התרומה [סימן פג], נשים שנתנו לנחתום כו', ותימא דתנן [חלה] פרק ג' [משנה ה] העושה עיסה עם העובר כוכבים אם אין כו', הא עם ישראל אחר חייב, ומפרש רבינו יצחק [בר שמואל] דכאן מיירי שיעור שלא מדעתן, אי נמי מיירי שדעתן לחלק לבסוף. וכן משמע בירושלמי [שם] הממרח כרו של חבירו שלא מדעתו רבי יוחנן אמר חייב, ריש לקיש אמר פטור [כ"ל], מתיב ריש לקיש לרבי יוחנן נשים

[1] [סיף ב] שאם לא כו'. ירושלמי שם [פ"א הלכה ה; מעשות פ"ה הלכה ג] והביאור הר"ש במתניתין [חלה] שם [משנה ז ד"ה ירושלמי] ירושלמי הממרח כרו כו', והוא שכתב [ש"ע] אבל כו'. וטעות סופר שם [בירושלמי] וצ"ל מתיב ריש לקיש לרבי יוחנן, וכן הוא בספר התרומה [סיף סימן פג] ושאר פוסקים. וגירסת הר"ש שמה ימצא לקוחות כו', וד"ל ויקנה הכל בידו, וכן כתב הרא"ש [ת"ק, שם סימן ג], אבל גירסת הרמב"ם שמה לא ימצא כו' יעשה עיסה, ועיין בפירושו שם וכן כתב בחיבורו [בכורים ה, יט], וכן כתב בספר התרומה [שם], והוא שכתוב כאן שאם לא כו': [2] [סיף ג] הגה' ודוקא שערבן כו'. הוא שגגה גדולה, שכן

שבו (א) **לחלץ**, עיין באר היטב ו'ס' ג. וכתב הגאון מליסא בסדר תפלה שלו ודרך החיים דין אם מפרשין חלה מעיסה של חבואה ישנה על עיסה מתבואה חדשה אות ג דאף דמשמע מדבריה ה"טז והש"ק כאן דחלה אחת פוטרת כל העיסה שנילוש ביחד אף אחד שנתחלק לעיסות, מכל מקום נראה דאם מכוין בפירוש שלא יפטור רק העיסה ולא האחרות אף אחת שנילוש עמה, אינה פוטרת, דחלה כמו תרומה שגדול במחשבה וכשמחשב אלה לפטור אינה פוטרת. והא דאסרו לחלק בצע גדול כו' הוא מטעם דהוה ברכה שאינה כיוונה, כיון שיוכל לכונן ולפטור וכו' בברכה אחת, ע"ש. ועיין בספרו מקור חיים סימן תנ"ז בביאורים ס"ק ב' מה שכתב בזה. ועיין בתשובת בית אפרים חלק אור"ח סימן מ"ד הובא הלבוש וסעיף ב] והדרישה ופרשה אות ג] וב"ח ד"ה ומ"ש ואפילו דדוקא אם רוצה

[illegible][illegible]

עם ציונים מהש"ך

י. לשון רמב"ם שם פסקין
ז' מהלכות בכורים דין ט'
מירושלמי פרק ג'
דחלה [הלכה ד]. ואף
שהראש"ד השיגו שם
ושאין השכל נותן לסמוך
על הירושלמי, צוה ממנו
הכסף משנה [שם הלכה ט]
שזה דומה למה ששינו
במשנה ג' פרק ג' דחלה
הקדישה עסקמה עד שלא
גלגלה וכו':
יא. משנה ה' פרק ד'
דחלה וכחמשים:

ציונים לרמ"א

עם ציונים מהש"ך

(7 טור:

ז' וחלקה. צעודה נצק צענין שלא היה צדו שלק כשיעור: ח והם היו פטורים באותה שעה מפני שעשאוה לחלק. והואיל
ונפטר העיסה זו צעוד היה צו שיעור הוא כאלו הופרש ממנו חלה, ושוב לא יחזור להתחייב. ונראה דוקא שאין שיעור חלה צדו
אחר כך חלה על ידי האטרפות מה שנחלק, אבל אם יש צדו שהוסף לצד כשיעור פשיטא שהוא חייב בלאו הכי, ואין זה שנחלק ונפטר
פוטור מה שהוסף: ב' ודעתו לחלקם וחלקם. והוסף עליהם, דפטור כיון שהיה פטור אז כשהיה לו שעת חובה. ועיין לקמן סימן
ש"ל סעיף ה': י' אב"א אם לא

עשאים ב'. והוא הדין בשני בני ד' י' שנים שעשו עיסה כשיעור ז' (ד) וחלקה
אדם אם אינם מקפידים ולא עשאוה ואחר כך הוסיף כל אחד על חלקו עד
על מנת לחלקם לא מהני החלוקה שהשלימו לבישועור הרי זו פטורה [ט] שבב"ר היתה
לחם שעת חובה ח' והם היו פטורים באותה שעה

מפני שעשאוה לחלק: הגה (7) והוא הדין נאדם אחד שעשה שני קנין ב' ודעתו לחלקם
וחלקם י' [2] אבל אם לא עשאוה על מנת לחלקם (ג) לא (7) מהני החלוקה אחר כך:

ה' המפריש חלה מעיסה שאין בה שיעור אינה חלה לפיכך שתי עיסות שאין בשום [הגה] אחת מהן כשיעור
והפריש מכל אחת חלה ואחר כך עירב העיסות ועשאוה עיסה אחת חייבת בחלה:

ביאור הגר"א

משמע בירושלמי [חלה] ריש פרק ד' יש דברים שהן חייבור בחלה ואינן חייבור
בטבול יום, חייבור בטבול יום ואינן חייבור בחלה. חייבור בחלה, דתנינן ובזמן
שהן של אשה אחת מין במינו חייו, ואינן חייבור בטבול יום דתנינן תמן [טבול
יום פ"א משנה א] המכניס חלות על מנת להפריש ונכנסו בית שמאי אומרים חייבור
בטבול יום ובית הלל אומרים אינן חייבור. חייבור בטבול יום ואינן חייבור בחלה,
דתנינן תמן [שם פ"ב משנה ה] בשר הקדש שקדם עליו הקיפה, הא שאר כל
הקיפה חייבור, ואינן סופן לחתכו, ר"ל לחלקו לכהנים הרבה, ואינן חייבור
לחלה, דאמר רבי יוחנן העושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטורה מן החלה,
ועל כרחיך צריך לומר לאנשים הרבה, אבל לדידה חייבת ממה שכתוב שם
חייבור בחלה ואינן חייבור בטבול יום דתנינן כו' על מנת להפריש כו', ועיין
במתניתין ריש טבול יום. ויצא לנו דאף שבסעיף א' השווה שתי נשים שאין
מקפידות לאשה אחת, לא דמי לגמרי, דבאשה אחת אף על פי שדעתה לחלק,
אבל בשתי נשים דוקא שאין דעתן לחלק, וכמו שכתוב ב"ר ורא"ש וספר
התרומה ושאר פוסקים וכנזכר לעיל. והאי דעתן לחלק דוקא בבצק, כמו שכתוב
בירושלמי [פ"א הלכה ה] לחלק בבצק, ואף שבספר התרומה וסמ"ג כתבו ודעתן
לאכול כאחד, לאו דוקא, וכמו שכתוב ב"רשב"א [פסקי חלה שער ב], וכן כתב
ב"י [נדה כח], וכמו שכתב בשו"ע סעיף ב' בבצק, וכן כתבו האחרונים:
[ח] [סעיף ד] שנים שעשו כו'. ירושלמי [חלה] פרק ג' [הלכה ה] והביאו הר"ש
בפרק ד' מתניתין (א') [ב] והרא"ש [ח"ק שם] סימן י"א. והראב"ד [השגות בכורים
ז' ט] תמה על זה, וכן הר"ש שם כתב מיהו תימא כו', ופירש שהפרישו חלה
מקדם, ור"ל שלא היה דעתם מתחלה לחלק. אבל הרא"ש והרמב"ם [שם]
והטור כתבו כפשטיה. ועיין סימן שכ"ד סעיף ב' בהג"ה, וגם שם בדבריו סתומין
מה שכתב על דעת לחלקם וחלקם כו', והוא לשון הטור [שם עמוד עט], אבל
הוא דוקא על דעת לחלקם לאנשים הרבה כנזכר לעיל [ס"ק ז], וכמו שכתוב
בירושלמי [שם פ"ד הלכה א] הני"ל חייבור בחלה כו' בזמן שהן כו' המכניס חלות
כו' וכנזכר לעיל [שם], וכן הם דבריו הטור [נאמן] והרב כאן בהג"ה והוא הדין
כו': [ט] שכבר היתה חלה כו'. ר"ל, דלא דמי למה שכתוב בסעיף א' שתי
עיסות כו' וכן בסעיף ה' לפיכך כו': [י] [הגה] אב"א אם כו'. טור, וכמו שכתוב
[סעיף ב] בנחתום אף שעשה לחלק וחלקם כיון שדעתו שאם לא ימצא כו'.
ודבריו הטור מפורשים יותר, שכתב אבל אם לא עשאוה כו' חייב אפילו לא
הוסיף על כל אחד ואחד שכיון שנתחייב כו':

פתחי תשובה

וכתבו כן ליישב מנהגינו שנוהגות הנשים בערב שבת ללוש רק שיעור חלה
ונוטלים חלה ומברכים אף דדעתם לחלק לחמים שקורין קיטקיט"ש שאין בהם
שיעור חלה, משום דלא הוי לחלקה לאנשים הרבה. ועיין בתשובת בית אפרים
חלק י"ד סימן ס"ט שכתב דמדבריו התוספות בברכות דף ל"ח [נ"א דברי ראשון]
ושאר פוסקים מבואר דליתא לחילוק זה, וכבר עמד על זה גם בספר תפארת
למשה. ועיין במעדני מלך הלכות חלה [נדרי חמדות אות כ] שכתב חילוק אחר,
דדוקא אם מחלקה שלא לאפות כעשוי הכל לא אלא מטעמה לפטורה אחרת כמו
משחיתת לערבית, אבל המחלק עיסה בצק לאפות מיד הכל לא נפטר, ע"ש. וגם
חילוק זה דחה בספר תפארת למשה שם דמתוספות הני"ל לא משמע כן. ובתשובת
בית אפרים שם כתב ליישב המנהג, דדוקא אם דעתו לחלקו באופן שלא יבואו
אחר כך לידו צירוף לעולם, שאז היא חלוקה המתקיימת, פטורה, ואין חילוק
בין איש אחד לאנשים הרבה, אבל אם דעתו לצרפם בעת אפיה ורודים ונותנים
לסל אחד ואין חלוקת הבצק הזה סופה להתקיים לא מקרי עושה לחלק, ע"ש:

ומשאר נשים דקניניות חמניות שזוהר צוה, עכ"ל. ובנחתום עוזר כוכבים פשיטא דדיינים אלו לא שייכי כלל, דאינו מקנה רק אחר החלוקה, ט"ז [שם]. ועיין
לקמן ריש סימן ש"ל [ס"ק א]: (ד) וחלקה. צעודה נצק, צענין שלא היה צדו שלק כשיעור, [ש"ך ס"ק ז]. ואחר כך הוסיף. ונראה דוקא שאין שיעור
חלה צדו שהוסף אחר כך חלה על ידי האטרפות עם מה שנחלק, אבל אם יש צדו שהוסף לצד כשיעור פשיטא שהוא חייב בלאו הכי, ואין זה שנחלק ונפטר
פוטור מה שהוסף, עכ"ל הש"ך [ס"ק ח]: (ה) מוה"י. כמד הט"ז [ס"ק ג] נראה לי דאף שחילוק אחר כך אין צריך לטעול כי אם חלה אחת, דנתר מעיקרה
אוליין כשהיו עיסה אחת, אף על פי שיש אחר החלוקה שיעור שמי חלות, עכ"ל:

באר היטב

חולק על זה, וכמד שקבל מרצוניו שאיסור גמור הוא, [ט"ז ס"ק ז], דכיון
דהעיסה חייבת בחלה צדו הנחתום בגלגול, ובהפרשמו כנזכר פטר כל העיסה,
והיא יצרכו אחר כך כל אחד צדו עצמו הא הוי צדוה שאלה צריכה, [ש"ך
ס"ק ד]. והט"ז טרם ליישב המנהג דהיינו אם הוא באופן שהנשים רגילין ליקח
בכל ערב שבת מזה הנחתום, אבל לא באופן אחר, ועיין שם שכתב ליישב
דהאי נחתום איירי שיש לו מכירין שרגילין לקנות על מנת שיהיה
יפרישו חלה, והיה להו כאילו קנו ממנו קודם שעושה העיסה, ואין
לידיהו בשעת חיובו דהיינו הגלגול, ואי אפשר להנחתום ליטול חלה
דהוי כאינו שלו. וכתוב עוד בתשובת משא"ת צנימן, אמנם מה שנוהגים
בנחתום שנוטים לחם גדול מה שנוטים צעמה דהרשה על השלח וממנו
לוקחים חלה הרבה נשים כל אחת צדו עצמה, אף על פי שכל אשה נוטלת
עיסה כדי שיעור, מכל מקום לפי שמחלתה לשון הכל צדו אחת אין להפריש
רק חלה אחת, ולכן יש למחות צד הנשים שלא יעלו מחותו לחם רק חלה אחת.
וכמד הש"ך [שם] שצדדים פשוטים הם, וכן ראיתי מהגזירה אחי הרבנית

ומשאר נשים דקניניות חמניות שזוהר צוה, עכ"ל. ובנחתום עוזר כוכבים פשיטא דדיינים אלו לא שייכי כלל, דאינו מקנה רק אחר החלוקה, ט"ז [שם]. ועיין
לקמן ריש סימן ש"ל [ס"ק א]: (ד) וחלקה. צעודה נצק, צענין שלא היה צדו שלק כשיעור, [ש"ך ס"ק ז]. ואחר כך הוסיף. ונראה דוקא שאין שיעור
חלה צדו שהוסף אחר כך חלה על ידי האטרפות עם מה שנחלק, אבל אם יש צדו שהוסף לצד כשיעור פשיטא שהוא חייב בלאו הכי, ואין זה שנחלק ונפטר
פוטור מה שהוסף, עכ"ל הש"ך [ס"ק ח]: (ה) מוה"י. כמד הט"ז [ס"ק ג] נראה לי דאף שחילוק אחר כך אין צריך לטעול כי אם חלה אחת, דנתר מעיקרה
אוליין כשהיו עיסה אחת, אף על פי שיש אחר החלוקה שיעור שמי חלות, עכ"ל:

בדין עשו עיסה בשותפות וחלקו והוסיפו

חילוק בין ב' גויים לב' ישראלים ודין גוי וישראל

ב' ישראלים - סימן שכ"ו ד'

ב' גויים - סי' ש"ל ה'

גוי וישראל - סי' ש"ל ו'

הרדב"ז (מכ"י)

ותהיה חייבת בתלה וי"ל דשאלה לריבוי חכם או שלשה הדיעות ומי יימר דמודמי ליה אצל פדיון הקדש אין לר"ך שאלת חכם ועדיין לר"ך עיון: וכן אם היתה בנייה עיבת מין אחר וכו'. שם בירושלמי קב מין אחר מלטרפך קב אשה אחרת מלטרפך קב חדש מלטרפך: וְ שְׁתֵּי עֵינֹת שֶׁבֶל אֶחָת וכו'. שם במשנה שני קבין שיעטלה חרומותי שז' זה צפני עמלו ושל זה צפני עמלו חזר ועשאו עיבה אקחא רבי עקיבא פוטר וסכמים ממייצין: מנא? חומרי קולו ופסק כחמים. ומה שחזר רבינו ככל הפרק נגדו זה דאם היינו נסכו וכו' כחזר דנגיעה לחודה בזה מתחבט בדכתיב:

ח שני עבד"ם שעשו עיסה וכו'. מימרה
 בירושלמי פ"ג ללשון דביתו ואיכא
 למידק כיון דמגלגלה הפסוק דזמן שהיו עבד"ם
 אמאי ממיידין להו להעשרה מלה אחר שמתגבירו
 וי"ל כיון שהספיקו על הראשונה וחזרו וגלגלו
 אותה אחר שמתגבירו נמתידיהו כל העשרה ואפי'
 חזקת שגלגלו אותה בעשרה עבד"ם אבל עבד"ם
 שמתגביר ויהיה לו עיסה מגולגלת פטורה מן

התלה כדחמיונין לתמן: **ח** **אבל** שני ישראלים
ובר'. צורשלימי שם והקסא הרצד"ד ו"ל אסור
עש צוה לתלק והשלימו מאין לו שהו פסול
ומה צוה לו עשוי עיטמו קצין והשקין זה צירפן
בכל שהן חייבין ויש לתרד דבשלמה עושה עיטמו
קצין ין שם שיעור אלף שחקר חצור הכלב
כשהשיקין זה צירפן בכל נחמיו צלל העושים
עיטם לתלק וחילוקה אין חלק מי חייב בתלה
א"ע"ש שהוסף כל אחד על חלקו אינו דומה מי
שהיה פטור וחמייב למי שהיה חייב ופטור כיון
שהיה חייב ופטור וזהו שיהיה חייב ופטור כיון

שפסטר נפטר בגומי, עור הקשה ז"ל חזן ידחה
אלה המלות וכוונתו ז"ל כיון שגדלה חלשה בשעה
שחלקו ונראה אה"כ שהסוכיפו עליהם אינו
נדחה ולא ירדמי לקוף דעמו בקושיא וזו דלא
אמרי' הכי אלא כי נראה שמתלה אצל הכה לא
נראה שהרי כדי לתקן עשאוה שמתלה ודחוי
מעיקרה הוא ומי' אין על רבינו השנה של
הירושלמי סמך ואין שם חולק:

י היתיה היציה בשותפות וכו'. אש
הירושלמי ישראל ועכו"ם שש
שני קצין ותקנו והסוכיפו זה של חה על של
ניחא חלקן של ישראל חייב חלקן של עכו"ם מהו
כלום של עכו"ם חייב אלא עכו"ם חלקן של ישראל
חלקן של ישראל חייב עכו"ם פטור וזו היתה
(גירס') הספרי' שלנו והכי פירושה לדעת רבינו
ישראל ועכו"ם ששעו עיקה בשותפות ולא היתה

דעסט לחלקה ואח"כ נמלכו לחלקה ואח"כ נמריב
היוסף והיוסף זה על שלו וזה על שלו נמא
טקורן של ישראל טייב אע"פ דלעול פטור
ישראלים היינו נמעיקרא עשו ארעול חלק ולא
נחמייב כלל דהוי דהוי דהוי מעיקרו וטוב לא נראה
אזכ הכא לא עשו ארעול דהוי יאכלה שיעור
חלה וכיון שנראה אע"פ דחלקן ארעול כיון שמור
היוסף עליה אין דמיוא אזכל מנאז ופליקין

יא הנוטל שאור וכו' עד ומפריש חלה על הכל. משנה פ"ג דחלה (משנה ח). ומ"ט שהטבל צמינו אוקר בכל שהוא. ג"ז שם משנה:

כלום של עב"ם אחת בא לחייבו אלא מפני חלקו של ישראל בדשעת עשייתם בת חיוב היום שהיה לא עשאוה לחלק מהאי טעמה גופיה של ישראל חיב שהיה לא עשאוה לחלק ושל עב"ם פטור שהיה היה זה שיעור ומלה עליה חובת מלה אלא עטפורה מפני שהיא של עב"ם הילכך אפילו שיוסף אח"כ פטורה דהא לא מחייבין לעיל שני עב"ם דאם לא עשאוה לחלק ופטור ופטור הלא שיעור היה ביד כל אחד מהם הילכך כשהוסיפו עליה חייבת אלה ומפני דדרי רצונו בכלל קושיא לפי גירסת הפירסם שלנו שהיא יומר נכונה מגירסתם הראש"ד ז"ל עליו עניות דמאי. ולפרש הירושלמי בתמיה כאשר כתב הראש"ד ז"ל עדיין קשיא הירושלמי דידה אדדיה דלעיל שני עב"ם חייבת ושני ישראלים פטורה והלא חיב את שניהם ומרוביהם חד נצלה אמרן א"ר בון בר חייא שני עב"ם שעשו וכו' שני ישראלים שעשו וכו' ישראל ועב"ם שעשו שני קבין וכו' ואין אפשר לקבוע קתמו להלכות קתמו מהלכה אין זה דרך פוסק הלכות והטור פסק כל זה כהירושלמי:

יב עיסה השבולה לחלה וכו'. תנן ספ"ב רבי אליעזר אומר ניתנת מן הטמור על הטמא כליד עיסה טמורה ועיסה טמאה ונזיל כדי חלה מעיסה שלא הורמה לחלה ונזמן פחות מכביצה בלאמנע כדי שיטול מן המוקף וחכמים אוקרים ופסקו רבינו צ"ח המשהה כחכמים ונראה להכא פסק רבי אליעזר וכן השיג עליו הראש"ד ו"ל ומו קשה דבמנ"ל

חובה ונפטרו. ישראל וגוי שעשו שני קבין וחלקו, והוסיפו זה על שלו וזה על שלו, נחא חלקו של ישראל חייב, חלקו של גוי מהו, כלום חלקו של ישראל חייב לא מחמת חלקו של גוי, חלקו של [ישראל] חייב חלקו של גוי פטור.

והרב ר' משה ז"ל (הל' בכורים פ"ז ה"י) סמך עליו ופסק כן, וכך כתב (הל' ח-ט) בשני גוים שלא היתה להם שעת חובה כשהיו גוים, שהרי פחות מכשיעור היה ביד כל אחד מהם, אבל שני ישראלים שעשו כן וחזר כל אחד ואחד [אחר] שחלקו והוסיף על חלקו עד שהשלימו לשיעור הרי זו פטורה, שכבר היתה לה שעת חובה והיו פטורין באותה שעה מפני שעשו אותה לחלוק. עכ"ל.

ואני חמה, אם מחמת פחות מכשיעור אנו אומרים בשל גוים שלא היתה להם שעת חובה, אם כן אף בשל ישראל כן, שבשעת גלגול לא היה ביד כל אחד אלא פחות מכשיעור. ואולי נאמר לדעת הירושלמי שאין גלגול הגוי פוטר אלא בכשיעור והרי הוא כמי שלא גלגל קודם שנתגייר, אבל בישראל כיון שגלגל בשעת שותפין, אותו גלגול חשוב וכל שעשאה לחלק פטורה.

אבל הרב ר' אברהם ז"ל כתב שאין לו לסמוך בזה על הירושלמי, שאפילו בשני ישראל ואף על פי שעשו אותה לחלק, כל שחלק והוסיף על שלו עד כדי שיעור חייב, דמאי שנא העושה עיסתו קבין והשיכן או שצרפן בסל שהן חייבין. ועוד דקיימא לן שאין דחוי אצל המצות, אבל בין בשני גוים בין בשני ישראלים כיון שהשלים עליו חייב.

וכן פסק הרב ר' משה ז"ל בשל ישראל וגוי, של ישראל חייבת ושל גוי פטורה. ונראה (שאפילו) [שהוא פירש] מסקנת הירושלמי בניתוחא, כלומר חלקו של ישראל חייב אבל של גוי פטור. ואינו מחזור, שאין נראה [כן] מן הירושלמי, וזו אחת מהשגותיו של הרב ר' אברהם ז"ל. וכך כתב: אמר אברהם דומה דקשיא דידה אדרידה, של ישראל אמאי חייבת ושל גוי אמאי פטורה, איפכא מיבעי ליה. ונראה דגמרא דירושלמי בתמיהא קאמר, כלום חלקו של ישראל חייב אלא מפני [חלקו] של גוי, חלקו של ישראל חייבת חלקו של גוי פטור, משמע דבתמיהא קאמר, אלא זה וזה חייב.

שנינו

בפרק רביעי (משנה ד-ה): הנוטל חלה מן הקב, רבי עקיבא אומר חלה וחכמים אומרים אינה חלה. שני קבין שניטלה חלתן של זה בפני עצמו ושל זה בפני עצמו ועשאן עיסה אחת, ר' עקיבא פוטר וחכמים מחייבין, נמצא קולו חומרו. והלכו בסופה לשיטתן דרישא, דר' עקיבא דאמר הנוטל חלה מן הקב הרי זו חלה, הוא דאמר בסופא שהוא פטור שכבר ניטלה חלתן, ונמצא חומרו שאמר ברישא קולו בשל סופ(י)ן, ורבנן ברישא [שאמרן] אינה חלה ולפיכך סופה חייבת, שלא נתקנה מתחלה ונמצא קולן בשל רישא חמרן בשל סופה. וקיימא לן כחכמים.

החלה. ופירושו, נכרי שנתן לישראל לעשות עיסה, אף על פי שיש בה כשיעור פטורה, אבל אם חזר הגוי ונתנה לישראל [מתנה] קודם גלגול חייבת, דגלגול מחייב, ואף על פי שמשעה שנטיל לה מים יכול ליטול ממנה חלתה, מכל מקום לא נגמרה מלאכתה ליאסר באכילת עראי מן העיסה עד שיתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים, וכדתנן (פ"ג מ"א): אוכלין עראי מן העיסה עד שיתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים, וגלגול בעיסה כמירוח בתבואה, וכיון שכן שנתנה הגוי קודם לכן וגלגלה ישראל חייבת, שלא בא לה שעת חיוב ביד הגוי. אבל אם משגלגלה נתנה לו פטורה, שהרי בשעת שהיתה ראויה לחול עליה חיוב היתה ביד גוי ופטורה.

והקשו בירושלמי (פ"ג ה"ד) מה בינה לעיסת ארנונא, כלומר שה[י]א חייבת אף על פי שהיא של גוי וכדתניא (תוספתא פ"א ה"ב) עיסת ארנונא חייבת בחלה, שמא עיסת ארנונא אינה חייבת בחלה, ומשני תמן ברשות ישראל היא שמא ימלך הגוי שלא ליטלה, ברם הכא לדעתו היא תלויה. ע"כ. ומכאן למדנו דעיסת ארנונא היינו עיסה שעושין לארוחת חיל המלך, ולא כאותן שפירשו עיסת שותפות, דאם כן היאך חוששין שמא ימלך הגוי שלא ליטול את חלקו. ועוד שאם כן למה הקשה מברייא דעיסת ארנונא ושבקא לסופא דמתניתין דקתני בהדיא העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל כשיעור פטורה, דמשמע דהא יש בה כשיעור חייבת, דהכי [הוא] עיסת ארנונא לפירושם. ועוד מאי קא מקשה מארנונא שיש כשיעור בשל ישראל לעיסה שהיא כולה של נכרי, וזה נראה לי ברור. ובהדיא שנו סופא דמתניתין שאם עשאוה בשותפות ויש בה כשיעור בשל ישראל חייבת. ועוד דהא התם בשיש כשיעור בשל ישראל, דסוף דבר אין לאותו פירוש קיום כלל לפי מה שאמור בירושלמי, ותניא בתוספתא (פ"א ה"ב) עיסת ארנונא חייבת בחלה מפני שחייב (בארנונא) [באחריותה] עד שעה שימסור, וזה נראה לי ברור.

דין עיסת גר

עוד שנינו שם (פ"ג מ"ו): גר שנתגייר והיתה לו עיסה, נעשית עד שלא נתגייר פטורה משנתגייר חייב, ואם ספק חייב ואין חייבין עליה חומש, ר' עקיבא אומר הכל הולך אחר קרימה בתנור. ירושלמי (פ"ג ה"ד): תמן תנינן, גר שנתגייר והיתה לו פרה, נשחטת עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב, אם ספק פטור שמוציא מחבירו עליו הראיה. תמן את אמר אם ספק פטור והכא את אמר אם ספק חייב. אמר ר' יוסי חלה טבל ובעון מיתה, ושם מוציא מחבירו עליו הראיה. ופלוגתא דר' עקיבא וחכמים גרסינן בירושלמי (שם) חברייא בשם ר' אליעזר אומר מודה ר' עקיבא לחכמים בעיסת הדיוט שגלגולה טובלה.

ירושלמי בפרק שלישי (שם): אמר ר' אבין בר חייא שני גוים שעשו שני קבין וחלקו, ונתגיירו, והוסיפו זה על שלו וזה על שלו חייבין, שלא היתה להם שעת חובה ונפטרו. שני ישראלים שעשו שני קבין וחלקו, והוסיפו [זה] על שלו וזה על שלו [פטורין], שכבר היתה להן שעת

הפריש חלה מעיסה שאין בה חיוב חלה

שני גוים וכו'. ירושלמי פ"ג דחלה א"ר בון בר חייא שני גוים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו חייבים שלא היה להם שעת חובה ונפטרו, שני ישראלים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו פטורין שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו ע"כ, ובהשגות א"א אין דבר זה מחזור ואם עשו אותה לחלק והשלימו מנין לו שהוא פטור ומה בין זה לעושה עיסתו קבין והשיכן או שצרפן בכל שהן חייבין ואעפ"י שראה כן בירושלמי אין השכל נותן לסמוך עליו, ועוד דקי"ל אין דיחוי אצל מצות ואחד זה ואחד זה כיון שהשלים חייב ע"כ. ורבינו סמך על הירושלמי כיון דליכא מאן דפליג עליה, וביאור וטעם הדבר דכשהם גוים בשעת הגלגול וכל אחד אין לו אלא פחות מכשיעור נמצא שעיסה זו לא היתה לה שום מין חיוב דאף אם היו ישראלים פטורה היתה וגם אם היתה כשיעור לכל אחד גלגול הגוי פוטר נמצא דחסרה שני דברים להתחייב הילכך כשנתגיירו להוסיף כל אחד חייבת דמעולם לא ירד לה חיוב ונפטרה דהא מחסרה תרתי שהוא מגוי ואין בה שיעור, אבל כשהם ישראלים ולשו שיעור עיסה הרי יש בה תורת חיוב שישאל גלגל ושיעור עיסה הוא, ומפני שדעתם לחלקה פטורה, ואם היו נמלכים שלא לחלק היתה חייבת, דלא מחסרה מידי אלא דעתן פטר אותה, וכיון שירד לה תורת חיוב ונסתלק כשחלקו אותה הרי היא כאלו הורמה חלתה, ולא שנא אם נפטרה בהרמת חלתה או נפטרה בשביל שדעתם לחלקה וחלקו אותה, ור"ש פ"ד דחלה כתב דמיירי בדהפרישו חלה ופירוש ונפטרו על ידי הרמת החלה, ואין זה דעת רבינו כאשר כתבתי, כי דעת ר"ש נראה שם שאפילו לחלק לעצמו פטור, ולכך הוקשה לו מההיא דנוטל שאור והוצרך לחלק דהתם לא נטלה חלתה ולכך מצטרפת עם התוספת להתחייב, ורבינו נראה שסובר דלחלק לעצמו חייב וכבר הארכתי בזה למעלה. וראיתי מי שכתב (פסקי הרשב"א) דדעת רבינו שגלגול הגוי אינו חשוב לפטור אלא בכשיעור אבל פחות מכשיעור הרי הוא כאלו לא גלגל עד שנתגייר אבל בישראל כיון שגלגל בשעת שותפים אותו גלגול חשוב וכל שעשאה לחלק פטורה ע"כ, ובמה שכתבתי נסתלק מה שהשיג הר"א דלעושה עיסתו קבין כלומר כל קב לבדו לא דמי דמעולם לא ירד לאותה עיסה דין חיוב כיון שאין בה כשיעור ולכך אם השלימה לשיעור ודאי דחייבת ולמה לא, אבל הכא היתה שיעור עיסה ויש בה דין חיוב ונפטרה מפני שדעתם לחלק וחלקו אותה ואינה חוזרת לחיוב אלא אם כן יש כשיעור במה שהוסיף, כיון שבשעת חובתה היתה פטורה, והרי זה דומה למקדיש עיסתו עד שלא גלגל ונתגלגלה ביד הגזבר וחזר ופדאה שהיא פטורה ואינה חוזרת לחיוב כיון שבעת חובתה היתה פטורה, ומה שהקשה עוד דהא אין דיחוי אצל מצות גם הוא מתורץ במה שכתבתי, ויש להוסיף עוד דבשלמא אם אותו דבר עצמו שנדחה היה חוזר ונראה היינו אומרים כיון שחזר ונראה נראה אבל הכא לא חזר ונראה הוא לבדו אלא שהוסיף עליו וכיון שבמה שהוסיף אין בו כשיעור אינו מצטרף, ועוד שאם אתה קורא בזה אין דיחוי גם כשגלגל הגזבר ופדאה תחזור לחיובא ונימא אין דיחוי אלא ודאי לא שייך בכי הא אין דיחוי אצל מצות, ואני תמה איך דוחה הר"א הלכה דירושלמי שאין עליו חולק ואם כדבריו למה לא הקשו עליו בירושלמי מההיא דעושה עיסתו קבין. ותו קשה דלר' בון בר חייא אשתמיטתיה מתניתין דעושה קבין ודאי דלא וכיון שכן אף אם נעלם ממנו הטעם חייבין אנו לסמוך עליהם אפילו על ימין שהוא שמאל כ"ש שלא יאמרו אלא על ימין שהוא ימין שהם כשאמרו ופטרו ידעו מאי זה טעם פטרו כנ"ל.

[י] היתה העיסה וכו'. גם שם בירושלמי ישראל וגוי שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו ניהא חלקו של ישראל חייב חלקו של גוי מהו כלום חלקו של גוי חייב אלא מחמת חלקו של ישראל חלקו של ישראל חייב וחלקו של גוי פטור עד כאן ובהשגות א"א דומה דקשיא דידיה אדידיה של ישראל אמאי חייבת ושל גוי אמאי פטורה אפכא מבעי ליה, ונ"ל דגמרא ירושלמי בתמיה קאמר דה"ג ישראל וגוי שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו ניהא חלקו של ישראל חייב חלקו של גוי מהו כלום חלקו של ישראל חייב אלא מפני חלקו של גוי חלקו של ישראל חייב וחלקו של גוי פטור משמע דבתמיה קאמר אלא זה וזה חייב ע"כ. וגרסת ספרנו כאשר כתבתי וגרסת הר"א היא האמיתית ולדעת רבינו בניהותא מתפרשא וה"פ חלקו של ישראל פשיטא לי דחייב שהרי כיון שחציה האחרת של גוי לא באה לכלל חיוב כדי שנאמר הרי באה לכלל חיוב ונפטרה דדוקא בשני ישראלים קרינן ליה באה לכלל חיוב ונפטרה דלא מחסר מידו אלא המלאכה שלא לחלק כאשר ביארתי אבל כאן ששותפו גוי לא באה לכלל חיוב ולכך עכשו שבאה שהוסיף עד שהשלים לכשיעור פשיטא לי שחייבת אבל בחלקו של גוי מספקא לי דלמא לא חייבנו אלא כשותפו גם הוא גוי דמחסר טובא אבל בשותפו ישראל אפשר דלגבי חלקו קרינן ליה בא לכלל חיוב ונפטר דכיון שתכף נתגייר הרי דעתו היה להתגייר וחשיב בא לכלל חיוב והיינו לגבי דידיה אבל ודאי שלא יועיל טעם זה וחייב חלק הישראל דלגבי ישראל מחסר טובא דמה שדעתו של גוי להתגייר **אין לו להועיל רק לעצמו שהדבר בידו אבל לא לזולתו** בין יהיב ישראל או גוי, והיינו דבשני גוים קרינן ליה לא בא לכלל חיוב דאין מועיל דעתו של זה לחבירו אבל לעצמו אפשר שיועילו, ולהכי מספקא ליה בחלקו של גוי כשותפו ישראל, ופשיט ליה כלום חלקו של ישראל חייבה אותו אלא מפני ששותפו גוי ולא קרינן ליה בא לכלל חיוב לא פטרינן אלא בשני ישראלים, גם חלקו של גוי פטור מהאי טעמא דלא קרינן לא בא לכלל חיוב אלא בשותפו ג"כ גוי, אבל שותפו ישראל הרי הוא לגבי חלק הגוי כאלו היו שני ישראלים, והרי זה בא לכלל חיוב ונפטר דלא מחסר מידו לגבי דידיה, והילכך מסקנא דמלתא דשל ישראל חייב מפני ששותפו גוי וכשני גוים דמו לגבי חלק הישראל, וחלקו של גוי פטור מפני ששותפו ישראל והרי הוא לגבי דידיה כאלו היו שני ישראלים, ומאי שנא, כנ"ל דעת רבינו בירושלמי.

שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן קעט

אבאר בעזה"י דין העושה עיסה לחלק - וה' יהי' אתנו שלא נכשל בדבר הלכה

[ב] וקודם שנבאר צדדי ההלכה בזה, עלינו לעמוד על עיקר טעמו של ר' יוחנן דעושה עיסה לחלקה בצק פטור, והנה במשנתנו פ"ק דחלה מ"ו, חלות תודה ורקיקי נזיר עשאו לעצמו פטור, וכתב הר"ש אפילו לא קדשו כלל פטור כיון דגלגלן לקדשן מידי דהוי אלמכור בשוק לולא דתלוי בדעת הלקוחות, וראיתי בתשובת אבני נזר יו"ד סי' תי"ט הקשה דהא לא נתכוון לקדשה רק אחרי האפיה, ומ"ש מקנבוקאות דשם משנה ה' דמה שמחזירן לסולתן אינן פטור, וכן העושה עיסה על מנת לחלקה לאחר אפיה דחייבת כדדייק לישנא דירושלמי ע"מ לחלקה **בצק** פטור בצק דוקא [וכמבאר בפוסקים יו"ד סי' שכ"ו להדיא] ה"נ כיון שאין דעתו לקדשו כי אם לאחר אפיה יתחייב והניח בצ"ע.

והיה נראה לענ"ד דהחילוק ביניהם פשוט דעושה עיסה ע"מ לחלק באמת אין שום ריעותא בגלגול עצמו רק כיון דעושה ע"מ לחלק השיעור חשבינן כאלו מחולק כבר והו"ל פחות מכשיעור, וכיון דעושה רק ע"מ לחלק אחרי האפיה דמחוסר עוד לישא ואפיה אין אנו חושבים את העיסה עדיין פחות מכשיעור כיון דדעתו לחלק רק אחרי האפיה ובמציאות בלא"ה הוא שיעור שלם באמת ושוב אין כאן ריעותא כלל בגלגול, משא"כ בעושה ע"מ להקדישו דאין הריעותא מצד שחושבים אותו כבר קדושה, אלא **כיון דעיסה זו לא נעשית להדיוט ולא יהנה ממנה** א"כ מעיקרא לא הוי עריסותיכם דסו"ס עושה להקדש ולא להדיוט.

ולפי מש"כ א"כ אין פטור עושה לחלק פטור בעצם דין עריסותיכם כגלגול הקדש וכיו"ב, אלא **פטור מדין פחות מכשיעור**, אלא דמדברי הרמב"ן בה' חלה למדתי שאין דעתו כן שאחרי שהביא ירושל' הנ"ל דעושה ע"מ לחלק וכו' כתב וז"ל ושמעין מינה שהעושה על מנת לפטור פטורה **אעפ"י שנתגלגלה בענין חיוב** ע"כ, ר"ל שהי' שיעור מכ"מ ה"ז פטור בעצם הגלגול כיון שעושה ע"מ לפטור וכנראה כתב כן הרמב"ן בדרך כלל גם לשאר מקומות, וכהאי דחלות תודה אעפ"י שבשעת גלגול עדיין לא הקדיש, אלא דלפ"ז חוזר וניער קושית האבני נזר מ"ש דע"מ לפטור דהקדש מהני גם על אחרי האפיה, ואלו ע"מ לפטור דע"מ לחלק מהני רק על לחלקה בצק, וצ"ל דכיון דכך הדרך העולם ודרך עיסה שאחרי האפיה מחלקים לכמה בנ"א א"כ עריסותיכם כשיעור עיסת חלה קרינן בי' ולא הי' דעתו לפטור כלל כיון שבשעת בצק עכ"פ היתה העיסה שלמה, משא"כ בגלגול לצורך הקדש אעפ"י שעדיין לא הוקדש כיון דסו"ס לא יהנה הדיוט ממנו לא קרינן בי' עריסותיכם כלל.

[ג] ונראה דיסוד דבר זה אם ע"מ לחלק הוא פטור בעצמו בגלגול או רק מחמת דעומד לחלוקה ולא עדיף מיני' הוא פלוגתא בין הרמב"ם והראב"ד פ"ז ה"ט מבכורים שכ' הרמב"ם אבל שני ישראלים שעשו כך, וחזר כל אחד אחר שחלקו והוסיף על חלקו עד שהשלימו לשיעור, ה"ז פטורה שכבר היתה לה שעת חובה, והן היו פטורים באותה שעה מפני שעשאוה לחלק, ובראב"ד שם א"א אין דבר זה מחוור דאם עשו לחלק והשלימו מאין לו שהוא פטור ומה בין זה לעושה עיסתו קבין והשיכן וכו' יעש"ה, והיינו דפלוגתתם כנ"ל **דהראב"ד ס"ל דהפטור מצד עומד לחלוקה** וא"כ לא עדיף מחלוקה עצמה דאם צירף אח"כ כ"א הדרי מתחייבי, ודעת הרמב"ם דהוא **פטור בעצם הגלגול**.

ואין דבר זה שייך לפלוגתת ר"ש וחכמים אם עומד לשרוף ולזרוק כעשוי דמי, וה"נ דעומד לחלוק, דהכא שאני דלכ"ע כיון דעומד לחלוק בצק וחלקו לבסוף, א"כ לא נתקיים השיעור של חלה לבסוף ולא אהני לי' מה דהי' שיעור מעיקרא, וז"ל הרש"ס ז"ל פ"ק דחלה על דינא דעומד לחלק, **דהא סופו לסתור מה שעשה וכאן נמי סופו לסתור** וכו' ואף על גב דהשתא לאו מחולק הוא ואיכא שיעורא לאו כלום הוא דבתר סוף אזלינן ע"כ.

אלא דבזה פליגי הרמב"ם והר"א דלרמב"ם כיון דעושה גלגול ע"מ לפטור כה"ג הו"ל **אחד מפטורי גלגול כגלגול של הקדש** וכדומה ולא מתחייב עוד, ולהר"א **לא עדיף מפחות מכשיעור** עצמו דמתחייב עוד.

חייבת וכן כתב הרא"ש ז"ל (שם) (א). ובספר התרומה (סי' פג) כתוב קשה למורי על ההיא דעושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל כשיעור פטורה הא אם יש כשיעור חייבת ואילו גירש ראשית הגז קאמר שותפות גוי פטורה וכן נפרק קמא דפסחים עיסת ארנוגא פטורה ונראה למורי רבינו דמי קנו הקמח יחד ישראל והגוי פטורה דכל פורמא יש לגוי חלק ט' ומתנינן דמחייבא מיירי נקנו כל אחד לבדו הקמח ואמר כך לשו קמחן יחד והכי איתא בירושלמי (שם) רבי חייה בר טון יג' נצי קומי רבי זירא ואפילו יש בשל ישראל כשיעור אמאי חייבת יעשה קצ' ד' מכלאן וקצ' מכלאן וקצ' גוי נאמלט אמר ליה

ז' נכרי שהיתה לו עיסה ונתגייר גלגלה קודם שנתגייר פטורה אחר שנתגייר חייבת י"ח (ד) ספק אם גלגלה קודם שנתגייר אם לאו חייבת: ה' (ה) שני גוים שעשו שני קבים בשותפות וחלקו אותו ואחר כך נתגיירו והוסיף כל אחד על שלו עד שהשלימו לכשיעור חייבין ובשני ישראל כיוצא בזה פטורים כדפרישית לעיל: ו' (ו) היתה העיסה בין ישראל ובין הגוי והוסיף

ירושלמי והטעם דאף על פי דכשהיה כשיעור ואחר כך נתגיירו פטורה שאני התם דהיתה לה שעת חובה כיון שהיה זה כשיעור ופטורה כיון שהיה גוי שוב אינה חוזרת להחמיר אבל הכא שלא היתה לה שעת חובה מעולם כיון שלא היה זה כשיעור אלא עכשיו הגיעה לה שעת חובה כשהוסיף עליה והשלימה לכשיעור לאחר שנתגייר חייב: ופ"ש ובשני ישראל כיוצא בזה פטורים כדפרישית לעיל. הוא נסימן שכו' ולשם (פ"ד) כתבתי ליישב השגת הראב"ד (פ"ו ה"ט) על זה ועיין מה שכתב בית יוסף כאן:

ד היתה העיסה בין ישראל ובין הגוי והוסיף כל אחד על שלו עד שהשלימו לכשיעור של ישראל חייבת וש"ל גוי פטורה. פירוש אם נתגייר ואחר כך השלימו לכשיעור פטורה וכן

להם שעת חובה ונפטרו ד' ישראלים שעשו ד' קצין וחלקו והוסיפו זה על שלו זה על שלו פטורין שכבר היתה להם שעת חובה ונפטרו וכן פסק הרמב"ם בפרק (ו') [ו'] מהלכות חלה (ה"ט-ט) ח"ל ד' גוים שעשו כשיעור וחלקו ואחר כך נתגיירו והוסיף כל א' על חלקו אחר שנתגייר עד שהשלימו לכשיעור הרי זו חייבת שלא היתה לה שעת חובה כשהיו גוים שהרי פחות מכשיעור היה צד כל אחד מהם. אבל שני ישראלים שעשו כך וחזר כל אחד אחר שחלקו והוסיף על חלקו עד שהשלימו לשיעור הרי זו פטורה שכבר היתה לה שעת חובה והם היו פטורים באותה שעה מפני שעשאוה לחלק עכ"ל. וכמו עליו הראב"ד אין דבר זה מחזור ואם עשו אותה לחלק והשלימו מאין לו שהוא פטור ומה צין זה לעושה עיסתו קצין והשיכן או שזרפן בכל שהן חייבין (פ"ג מ"ד) ואף על פי שראה כן בירושלמי אין השכל נותן למחוק עליו ועוד דקיימא לן (ומהם עת) אין דיחוי אלא מלות ואחד זה ואחד זה כיון שהשלים עליו חייב עכ"ל. ונ"ל דהרמב"ם סבר דאין לדחות בירושלמי [ב] בגילא דמטמא דדמי ליה הראב"ד וע"כ יש לנו למצוא טעם לדברי בירושלמי דלא חייבין ליה מהעושה עיסתו קצין והשיכן בכל או זרפן דמיין ו"ל דשאי התם דעדיין לא היתה לה שעת חובה מעולם הילכך כל שהגיעה לה שעת חובה חייבת אבל הכא שכבר היתה לה שעת חובה שהרי היה זה כשיעור ונפטרה מפני שעשאוה לחלק שוב אינה חוזרת להחמיר דהוי ליה כאלו הורמה ממנה חלמה באותה שעה והרי זו דומה לאותה ששינו בפרק ג' דחלה (מ"ג) הקדישה עיסתה עד שלא גלגלה וגלגלה הגוצר ואחר כך פדאמה פטורה שנשעת חובתה היתה פטורה ואין זה ענין אלא דיחוי דמלות: ופ"ש רבינו כדפרישית לעיל. הוא נסימן שכו':

ו היתה העיסה בין הגוי ובין הישראל והוסיף כל אחד על שלו וכו'. גם זה שם בירושלמי (שם) ישראל וגוי שעשו ד' קצין

דרכי משה

ש"ל (א) וכתב הרשב"א (ח"א) סימן תקכ"ה בתשובה דכשנטלת חלה מעיסת ארנוגא אף על פי שאין חייב אלא משום הרואים חייב לברך עליה עכ"ל יב):

פרישה

(ד) ספק אם גלגלה קודם שנתגייר אם לאו חייבת. איירי דוקא בתלם ארץ ישראל שהיא דלוריימא וספיקא לחומרא אבל לא (פמלח חתן לארץ שהיא עד כאן המנה) מדרגתן וק"ל ובפרק הזרוע פריך אבי מאי שנה ממחנות דלעיל סי' ס"א (ה) דפטור ומשני י"ח ספק ממונה לקולא ופירש רש"י חלה ספק איסורא שיש בה עון מימה הילכך לא סמכין לחזקה אלא ממחנות

חדושי הגהות

[ב] גילא דמטמא הוא קס של מיטה (עיין מולין ט: ר"ל שדמה אותו נקש:

הגהות והערות

ובח"ה שם (אות ג) הגיה "בפרק הזרוע" ובדפוסים המצויים שולבה הגהות ללשון הב"י: [טז] ובמראה פנים (פ"ג ה"ב) כתב דבר זה שנוי במחלוקת הבבלי והירושלמי ולדברי הבבלי חולין קלד נותן לכהן בתנא וכו"פ הרמב"ם בפ"ח מבכורים ה"ט. ובירושלמי שם מבואר שמוכרה לכהן וכו"כ הר"ב והר"ש: [יז] ובמראה שם (קלד). "ספק איסורא לחומרא ספק ממונה לקולא" ובמהרש"ל הגירסא כמו שמוכר בפרישה כאן: [יח] בדפוס שלוניקי הגירסא "לאחר שנתגייר או ספיקא אם גלגלה קודם שנתגייר אם לא חייבת":

[ב] וז"ל הרשב"א "כל שהצרכו חכמים להפריש או לשחוט מאיזה טעם שאמרו מצוה של דבריהם היא ועל מצוה של דבריהם מברכים". ובספר אורחות חיים סי' תתנא כתב שנחלקו בזה הר"ן והרשב"א דהר"ן סובר שאין מברכים על שחיטת בן פקועה ששחיטתו היא רק משום מראית עין והרשב"א מחייב, ובשו"ת בשמים רא"ש (סי' רפג) כתב שאין לברך על שחיטה שהיא משום מראית עין: [ג] ובירושלמי שלפנינו "רבי בון בר חייה": [ד] ובירושלמי: "יעשה קרב" וכו': [טז] בדפוס דפוס דהירגפורט הגירסא "בפרק ראשית הגז"

לישגא דהרמז"ס שכתב צבא וזו הייתה העיסה בד הגוי וידו הישראל בשותפות מה שלא כתב בשאר צבות והיינו לומר שלא עשאוה מתחלה לחלקה אלא להיותה צביהם בשותפות ואחר כך נמלכו וחילקוה ומשום הכי של גוי פטורה דכבר הייתה לה שעת חובה אבל אם מתחלה עשאוה על מנת לחלק של גוי נמי חייבת דלא הייתה לה שעת חובה מעולם: **בתב** הרמז"ס צפרק ו' (ה"י) נכרי שהפריש חלה אפילו בצדק ישראל אינה חלה אלא מדיעין אותו שאינו נריך וואכל לור ולמה לא חששנו לה שהוא חלה של ישראל היה והלה אותה בד גוי כדי לפטורה שאם ירצה ישראל יפטור עצמו ויעשה פחות משיעור חלה עב"ל והוא צמחמות פסק רבי ישמעאל (פ"ו) ומספחת דסוף חלה (ה"י). יש לתמוה עליו למה לא כתב ב] שצדקין את הגוי ואם לא אמר בדעת ישראל הפרשחיה טעוה גניזה כמו שאמרו פרק קמא דעריין ב] (י.) גבי גוי שחרס וכתבו הרמז"ס צפרק ד' [כה] מהלכות תרומות (הט"ו) והביאו רבינו בעימן שאחר זה (רע"ד) ונריך לומר שלא אמרו כן אלא בתרומה דמדרבנן היא מיהא תרומה: **בצאתי** כתוב אשר שאלת על עיסה הנלקחה מן הגוי והיא פטורה מן החלה ולש צבימו עיסה אחרת ומצרפן צידד ובעיסה שלם צבימו היה שיעור חלה כ"ד מפריש חלה שלא יפריש מן הפטור על החיוב נראה צביי שאי אפשר להפריש ממחוס אחר עליו דהא מפריש מן החיוב על הפטור שהרי אף המעורב

של עכו"ם ללאו בר חייבהו הוא נמצא שלא באה עיקמו לירי חיוב מעולם עד שיוסיף אחר כך והוי כפרנס צפל דחייב אבל חלקו של עכו"ם היה מחובר לחלקו של ישראל שהוא בר חייבהו והוי כאלו לא העבירם שיעור חלה וה"ל שעת מורה ונפטרה מפני שהוא עכו"ם ושבו אינה חוזרת להתחייב ודוקא כשהיו לשון בשותפות על דעת שלא לחלקה אבל אם הימה דעמן לחלקה גם של עכו"ם חייבת ללא הימה לה שעת מורה מעולם. ד"מ יוסף:

ט"ו בירושלמי שלפנינו הגירסא "לא מחמת חלקו של ישראל" ומכאן הפני משה "בתמיה" ע"ש: [כ] בדפו"ר ודפוס דיהנפורט הגירסא כאן "חלקו של גוי כלום חייב" ובח"ה שם (אות ו) הגיה "חלקו של ישראל כלום חייב" ובדפוסים המצויים שולבה הנהתי לשון הביי: [כא] וברמב"ם "והוסיף הגר על שלו הישראלי על שלו עד שהשלים." ולקמן בסמוך הגירסא "עד שהשלים כל אחד עד גיטת לשיעור:" [כב] בדפו"ר ודפוס דיהנפורט (וכ"ה בחס"ם) הגירסא כבי' גיטו לפטור וכו' ישראלי לחייב וכו' ודיהנפורט

נעל מן המורה ברוב אס עיסה שלקח מן הגוי היה רוצ וזוהי עיסה שלא נתעברה היא חייבת ואף על גב דמרוויחו מדרבנן מכל פטור ומטעמא דפרישית ודלא כמו שכתב בית יוסף: ואיכא מקום כיון שבעיסה שנתעברה יש מרי מילי דרבנן חדא דחלה זו למתוה דבמנחות פרק רבי ישמעאל (דף ס"ו.) איכא דחלת גוי אפילו רק מדרבנן חייבת ואפילו לא נתעברה ועוד שנתעברה ברוב ואזוהי עיסה שלא נתעברה אין זה אלא חדא מילתא דרבנן אין מפרשין מזו על זו כיון דקלת ממורה זו מזו מיחוי כמו מן החיוב על הפטור כדאמרין בהקומץ רבה (מנחות לא.) אמר רבי שמעון שזרי כן פעם אחת נתעבר לי טבל בחולין ושאלתי את רבי טרפון וכו' עד קם מן הגוי ועשר עליו וכו' ופריך נמא כן ליה קם מן השוק ומשני קסבר אין רוצ עמי הארץ מעשרים אלא אף על גב דמעט הארץ לא הוי חיוב אלא מדרבנן כמו טבל המעורב בחולין אפילו הכי כיון דמסתבר טפי לחיוב דעם הארץ מטעם המעורב בחולין הוי כמו מן החיוב על הפטור וליכא לאפדושי נמי מיניה וזיה מטעם יש בילה שאמרו בפרק קמא דראש השנה (יג.) לוצר גרנו בחיוב ונמלא חורם מהחדש שזו וכו' דהא מסיק התם לכל אין בילה חוץ מיין ושמן אלא נ"ל שפירש חלה גדולה כשיעור גדולה של גוי ועוד דהשתא ממנה נפשו נטל חלה כמו כן מעיסה שלא הורמה חלתה ודבר זה למדתי מדאמרין בפרק המעורב (ומהם פ.) גבי דמים העלויים והמחזיקים שנתעברו וכו' עד רוצ עליונים דקא יהיב למעלה שיעור תמחוי ועוד עכ"ל:

ז הפקיר עיסתו קודם שנתגלגלה וזכה בה ואחר כך גלגלה או הפקירה אחר שגלגלה וחזר וזכה בה חייבת הפקירה ונתגלגלה בעודה הפקר ואחר כך זכה בה פטורה: ח (ס) העושה עיסה לבהמה ולחיה פטורה: ט עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ואם לאו פטורה. לכאורה משמע אם ראוייה לרועים ואם לאו שאינה ראוייה לאכילה והרמב"ן פירש על פי הירושלמי שאפילו אם היתה סולת נקייה (ט) אם עשאה לשם הכלבים פטורה. ומיהו דוקא שניכר בה שהיא לכלבים כגון שאינה ערוכה ועשויה כצורת לחם הא לאו הכי חייבת. כתב הרמב"ם הלוקח מהנחתום בחוצה לארץ (י) צריך להפריש חלה מספק אבל הלוקח מבעל הבית אין צריך להפריש מספק ואין צריך לומר המתארח אצלו שאין צריך להפריש מספק:

שם (ס"ד):

חורם מהחדש שזו וכו' דהא מסיק התם לכל אין בילה חוץ מיין ושמן אלא נ"ל שפירש חלה גדולה כשיעור גדולה של גוי ועוד דהשתא ממנה נפשו נטל חלה כמו כן מעיסה שלא הורמה חלתה ודבר זה למדתי מדאמרין בפרק המעורב (ומהם פ.) גבי דמים העלויים והמחזיקים שנתעברו וכו' עד רוצ עליונים דקא יהיב למעלה שיעור תמחוי ועוד עכ"ל:

ז הפקיר עיסתו קודם שנתגלגלה וזכה בה ואחר כך גלגלה וכו' עד פטורה. במנחות [ז] פרק רבי ישמעאל: ח העושה עיסה לבהמה ולחיה פטורה. נלמד מהדין שצ"ח בפתורין וגרסין בפרק וטוא (שם אות ט) ראשית עריסותיכם שלכם חייבת ושל חיה אינה חייבת:

ט עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ואם לאו פטורה. משנה (ח) בפרק קמא דחלה ואיתמר עלה בירושלמי (ה"ה) אי זהו עיסת הכלבים יש לקיט אמר כל שעירצ זה מורסן מתניחין אמרה [ה] בזמן שהרועים אוכלים [ה] פעמים שאין הרועים אוכלים ממנה רבי יוחנן אמר כל שעשאה כעין ומי כן עשאה כעין חייבת עשאה לימודין פטורה רבי צא בשם שמואל אפילו עשאה קלוסקין והתניא אס אין הרועים אוכלים ממנה חפסר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ע"כ. והשתא מה שכתב רבינו בשם הרמב"ן (ה"ה) בזה (כ) על פי הירושלמי היתה סולת נקייה וכו' היינו כרבי צא בשם שמואל: ופ"ש וביהו דוקא שניכר בה שהיא לכלבים כגון שאינה ערוכה וכו'. היינו כרבי יוחנן ונ"ל שהוא ז"ל סובר דרבי יוחנן ורבי צא בשם שמואל לא פליגי דרבי צא בשם שמואל דאמר אפילו עשאה קלוסקין לא אחא לאפלוגי אלא אר"ל דאמר כל שעירצ זה מורסן דליתא אלא אפילו עשאה קלוסקין שהיא סולת יפה פטורה מאחר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה וצורת הפס לא איירי וסמך אמאי דמי צרייחא עשאה כעין חייבת וכו' והיינו כרבי יוחנן דלא מפליג אלא צורת הפס שאל לא עשאה כעין אפילו היא סולת נקייה פטורה כיון שעשאה על דעת שלא יאכלו הרועים ממנה ומעשה מוכיחים עליה [בדק הבית] ומדברי הרמב"ם (ה"ה) נראה שאפילו עשאה כמחצו של שלמה ולא עשה בה שום שינוי ולא שום גריעותא ולא שום היכר מאחר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה פטורה [עד כאן]: וכתב הרשב"א בפרק חלה שלו (שער א אות ט) דהא דאמר ר"ל כל שלא עירצ זה מורסן אי אפשר לפרש שכל שיש זה מורסן אינה חייבת בחלה שהרי שנינו (חלה פ"ג מ"ו) ה' רבעים קמה חייבין בחלה הס וסובין ושארין ומורסן אלא היינו לומר דפעמים מערבין זה מורסן כל כך שאינה ראוייה לרועים אי נמי יש לפרש שעירצ בחובה מורסן לאחר שניטל ממנו דרך בני אדם לעשות כן וכדמין (שם) נטל מורסן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורים: כתב הרמב"ם הלוקח מהנחתום וכו' עד פוף הסימן. בפרק ח (ה"ה): ופ"ש הלוקח מבי"ה או מתארח אצלו אינו צריך להפריש מספק. הכי משמע בפרק ז' דעבודה זרה (לע"ה):

פרישה

(ו) הפקיר עיסתו קודם שנתגלגלה וכו'. דהכל הולך אחר שעת הגלגול: (ח) העושה עיסה לבהמה ולחיה פטורה. דכמי ראשית עריסותיכם שלכם חייבת ושל חיה ובהמה אינה חייבת: (ט) אם עשאה לשם הכלבים פטורה. פירוש אף על פי שהיא ראוייה לרועים מכל מקום פטורה אס אין אוכלים ממנה: (י) צריך להפריש מספק. דכיון שאינו עושה לאכול ממנו אלא למכור חייבין שמה הקל בחלת מ"ל שהיא דרבנן ולא הפרישה משא"כ בקונה מצ"ה שלם עיסתו לאכול ממנו שדאי הפריש חלה. נ"ל:

חדושי הגהות

[ז] שם עגמא (סו.) איכא להך עניינא רק גבי הקדש ולא בהפקר אמנס כיון דהקדש והפקר שוין לענין פטור מן החלה ממילא מאי דמפלגין הכי דהקדש הוא הדין בהפקר: [ה] בזמן שהרועים אוכלים ממנה חפסר עשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ע"כ. והיינו דמי היינו כי טעם זה מורסן הרבה או מעט שעת מינה דמורסן נעשים (ה"ה) פערקא"ן):

הגהות והערות

כן בדפוס דהגרופוט הגירסא רבי שמעון בן שזרי ובח"ה שם (אות יא) הגיה א"ר שמעון שזרי. ולקמן בסמוך בדפוסים הג"ל הגירסא ועשה עליו ובח"ה שם הגיה ועשר ובדפוסים המצויים שולבו הגהותיו אלו ללשון הב"י: (כז) "גיבא" הוא מח"ה דפוס דהגרופוט (אות יג) ובדפוסים המצויים שולבו הגהותיו ללשון הב"י: (כח) ובירושלמי הגירסא בזמן שהרועים אוכלים ממנה:

(ג) אם ספק חייב. כתב רש"ל [בניאורו לטור] דוקא במלת ארץ ישראל שהיא לאורייטא וספיקא לחומרא, אבל מלת חוזה לארץ שהיא דרבנן לא: (ד) הרי זו חייבת. שאין שייך לומר זה שהיה שעת חוזה ונפטרה, שהרי לא נא המיוצ עד אחר שנתגייר: (ה) של ישראל חייבת. לפי שעיסה של

דגברי שהיתה לו עיסה ונתגייר גלגלה קודם שנתגייר פטור. אחר שנתגייר חייב. (ג) ח באם ספק חייב:

ה שני גוים שעשו עיסה בשיעור וחלקיה ואחר כך נתגיירו והוסיף בל אחד על חלקו אחר שנתגייר עד שהשלימו לבישוע (ד) הרי זו חייבת:

ה היתה העיסה בין גוי וישראל בשותפות וחלקו ואחר כך נתגייר הגוי והוסיף בל אחד על חלקו של ישראל בל חייבת ושל גוי פטורה: (ה) דוקא שעשאוה ממחילה בשותפות (*) על מנת שלא לחלקה וממלכו לחלקה אחר כך אבל אם עשאוה ממחילה על מנת לחלקה אף של גוי חייבת: (ז) הפקיר עיסתו קודם שנתגלגלה וזכה בה ואחר כך גלגלה או הפקירה אחר שנתגלגלה וחזר וזכה בה חייבת. הפקירה ונתגלגלה בעודה הפקיר ואחר כך זכה בה פטורה:

ח העושה עיסה לבהמה ולחיה פטור: ט עיסת הכלבים בזמן שהרועים אובלים ממנה חייבת ואם לאו פטורה י דוקא שניכר בה שהיא לכלבים

י עיסת הכלבים בזמן שהרועים אובלים ממנה חייבת ואם לאו פטורה י דוקא שניכר בה שהיא לכלבים

ערך דעה למהריק"ש

ש"ך סעיף ו של ישראל חייבת ושל גוי פטורה. ודוקא כשעשו אותה ממחילה להיווצר בשותפות ציטוט ואחר כך נמלכו לחלקה, שאז כל חלק משלים את השני, ולפיכך של גוי פטורה דמשיב כאלו לא נלדו הגוי שיעור חלה והיתה לה שעת הכושר לחלה ונפטרה להיווצר גוי, ושזו אינה חזרת להחייב כששלים הגוי על חלקו. ושל ישראל חייבת, שלא הייתה שעת הכושר לחלה, דש"ך שאלו אין זו שיעור, ושל גוי לאו כר מיוצא הוא כדאיתא בדין ג', ועכשיו שהשלים הישראל על חלקו הוא שחל עליו חיוז חלה. אבל כשעשאוה ממחילה על דעת לחלקה, אף של נכרי לא הוכשרה לו, ולפיכך גם היא חייבת כששלים עליה אחר שנתגייר: סעיף ב גברי שהפריש חלה אפילו צאריך ישראל אינה חלה:

ביאור הגר"א

עסקין כגון דאיכא כו', ועיין שם [עמוד קט סוף דבור ראשון] שכתב להדיא דכרבי דאין בילה כו'. וזה החילוק בין לקחו בשותפות או לא מבואר גם כן ברש"י חולין קל"ה ב' ד"ה טבל וחולין כו', ולי נראה שיש לו תקנה כו' ואפילו למאן דפליג כו' ובתוספתא דרמאי [פ"ה הלכה יד] כו'. ואף שרש"י כתב דאיני יודע מהו, מבואר הוא בדברי תשובה הג"ל [פ"ק א] שנוטל כל כך עד שיעלה גם תרומת מעשר שבתבל, וכמו שכתוב בסוף דמאי [פ"ז משנה ז] מאה טבל מאה חולין נוטל מאה ואחד כו' ע"ש, מבואר מתוספתא הג"ל או שיפריש ממקום אחר או שיפריש כל כך כו' כנזכר לעיל, ואם לקחו בשותפות מבואר מרש"י גם כן כנזכר לעיל: [ז] [סעיף ה] שני גוים כו' [סעיף ז] היתה כו'. וירושלמי [חלה] פרק ג' הלכה ד' שני גוים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו חייבין, שלא היתה להן שעת חובה ונפטרו. שני ישראלים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו פטורין, שכבר היתה להן שעת חובה ונפטרו. ישראל וגוי שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו, נחא חלקו של ישראל חייב, חלקו של גוי מהו, כלום חלקו של

באר היטב

(ו) ספק. כתב הש"ך [ס"ק ח] היינו משום דספק איסורא לחומרא. ואריך לומר היינו דוקא מדינא, אבל האידנא דכל חלה היא מדרבנן אם כן פטור מספק, וז"ל למה כתבו האחרונים בפתם דין זה. ועל כל פנים נראה דהיכא דאיכא ספק בדבר חלה, כיון דזמן הוא הוי דרבנן יש להפרישה בלא צרכה, עכ"ל: (ז) חייבת. לפי שעיסה של ישראל כשהיתה מחוברת בחלקו של

נקודות הכסף

ש"ך אן [הנה סעיף ז] הדפיסו המדפיסים כש"ע שלי סעיף ו' בנג"ה טעום, לפי שהעמיקו כן מש"ע הישנם דפוס קראקא וכן הוא מדפוס ווילנא, והם נדפסו בטעום, וז"ל ודוקא שעשאוה מתחילה בשותפות ע"פ פנת ש"א דלחקה

אוצר מפרשים

ב (שם סעיף ה) אם ספק חייב. עיין בש"ך [ס"ק ח] שהניח בצ"ע למה סתם ולא ביאר האידנא דחלה דרבנן פטור מספק. ולפי מה שכתב המשנה למלך בפרק ז' מהלכות תרומות [הלכה יז] דמחמירין בספק תרומה בזמן הזה אף בחזקת היתר, ושאני ספק תרומה בזמן הזה משאוי איסורי דרבנן, אחי שפיר, דהוא הדין חלה שרינה כתרומה ומשום הכי מחמירין גם גבי ספיקא דגר שהיה לו עיסה ולא נודע אימת גלגלה, אף על פי שהיה לה חזקה להיתר כמו שכתב רש"י בחולין [דף קל"ד ע"א ד"ה חלה] ועיין שם הטעם דמחמירין בדאורייתא משום שיש בה מיתה, והכי נמי מחמירין בה אף בזמן הזה. ובחידושי להרמב"ם בהלכות תרומות פרק א' ובהלכות בכורים פרק ו' הוכחתי שכן הוא גם דעת הרמב"ם. ויש ליתן טעם לזה על פי מה שכתב המשנה למלך בפרק ח' דמלוה אדם ד"ה

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< - יח יו"ד ט (ער - שלג) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 246) 34170

הודפס מאוצר החכמה

הנידון: צירופי מצות במצות 'חבורה'

החולקים: הגאון הגדול רבי חיים גרינימן זצ"ל
עם יבלחט"א הגאון רבי יחזקאל ברטלר

הרב א. שארף

נאמר במשנה במסכת חלה פרק א', כי נחתום המגלגל עיסת שאור - למכור לקליינטים, חייב בחלה (אפילו שהמגלגל על מנת לחלק - פטור מחלה) והטעם, נאמר בגמרא, כי דעתו שאם לא יצליח למכור, ישאיר את העיסה לעצמו.

ישנם כמה ביאורים בדברי המשנה עם השלכות מרחיקות לכת. שיטת מרן החזון איש זצוק"ל, שהחייב של נחתום זה הוא מדאורייתא. ומטעם מיוחד ועקרוני: לישת עיסה על מנת לחלק עם אחוז סיכוי מסוים שלא יחלק, חייבת מדאורייתא! לא מדרבנן. זו שיטת מרן החזון"א. וזה לשונו:

"כל שאין כאן עתיד מבורר של פטור, פתיכי (מעורב) בו צד חיוב, וזה מחייב מן התורה, אע"פ שלפי ראות עיניו ימצא לקוחות, ועושה על דעת כן, מכל מקום, כיון שאין החלוקה בטוחה שמא לא ימצא לקוחות ויעשה עיסה, חייב".

התעוררה שאלה. מי שמגלגל שיעור חלה וחצי, בצק לעוגה. ובתוכניתו שבכמות של שיעור החייב בחלה, ישים שוקולד, ובחצי שיעור ישים אגוזים, לדוגמא, (שבכה"ג לא פשוט בכלל, שבצק האגוזים מצטרפים לשוקולד, אפילו שהמדובר בבית פרטי, ואכמ"ל) כמו כן המגלגל ב' בצקות, האחד בתוכניתו להשאיר לאדם אחד והשני בתוכניתו לחלק לב' אנשים או לב' סוגים. ואח"כ הוא יחליט איזה בצק יחלק לב' ואיזה בצק לא.

לדעת הגאון בעל החידושים ביאורים זצ"ל, המקרים דגן נכללים בדברי מרן החזון"א הנ"ל, וכל גרגיר בעיסה כיוון שיכול להיות שיהיה בחיוב "פתיכי ביה צד חיוב" = מעורב בו צד חיוב, וממילא חייב בחלה מהתורה. כי הדברים קל וחומר, ומה בנחתום שיש אחוז קטן שישאיר את העיסה לעצמו, חייב בחלה, במקרה דגן שוודאי יש עיסה אחת שלא תחלק, רק שאיני יודע איזו

שחייב בחלה ומי רק ק"ג אחד שפטור מחלה, ואחרי שמצרפים מתחילים לחלק, נמצא, שבעת הצירוף המחייב את החלה, יש לנו בדיוק את המקרה הנ"ל, שהרי לפנינו כמה ק"ג שחייבים בחלה כיון שאחד או יותר מהמשתתפים לוקחים יחד שיעור המחייב בחלה, אבל יש חלקים שעתידיים להתחלק לפחות מכשיעור לאנשים שונים וק"ג אלו פטורים מחלה, ואם כן באנו לחקירה הנ"ל האם לדעת מרן החזון"א בעת הצירוף הכל חייב בחלה שנחשב הדבר כ"פתיכי ביה צד חיוב" - מעורב כאן צד חיוב, או שאנו בספק, ובתעורבות שלא יודעים מה חייב ומה לא. וממילא ישנה בעיה קשה עם ההפרשה

מפטור על החיוב.

העצה לזה היא אחת, שיעשו צירוף של ראשון וברור לאדם מסוים שיש לו שיעור מצות המחייב בחלה, ובמקרים רבים זה יכול לקרוא במצות של תנור ראשון (שבכה, גם כבר בעת הלישה שהבצקות היו על השולחן וכן מיד אחרי האפיה יודעים ברור שהק"ג הללו מיועדים לאיש אחד בכמות שחייב בחלה), ומהם מפרישים אח"כ חלה על כל המצות העתידיים המעורבים (כתבנו על קצה המזלג כדי לעורר לדקדוק הלכה, מפי תלמידי חכמים. וכידוע ש"סלע המחלוקת": לא להלכה ולא למעשה).

מהם, הרי שמעורב כאן צד חיוב, המחייב את העיסה מדאורייתא לדעת מרן החזון"א. מולו טוען ומבקש לחלוק הגאון רבי יחזקאל ברטלר שליט"א, שאין חיוב חלה על כל העיסה, אלא יש כאן עיסה המעורבת של חיוב ושל פטור, ואינו ידוע מי החייבת (למאן דאמר אין ברירה, ולשיטת מרן החזון"א שבחלה גם בזמה"ז אין ברירה). וסברתו, כי דברי מרן החזון איש הם במקרה של נחתום, שבתוכנית של החלוקה עצמה יש ריעותא, כי מעורב בה צד חיוב, יש לנחתום צד קטן בתוכנית שהעיסה תישאר לעצמו ולא יחלקה, אבל במקרה דגן, יש חלק מוחלט במאת האחוזים שילך לחלוקה, רק שאיני יודע מה הוא, במקרה כזה מרן החזון"א לא יסבור שיש על הכל חיוב דאורייתא (יש להציג ראיות מהש"ס, לכאן ולכאן, אבל, המקום צר מלהאריך ולעייין מכיוונים נוספים).

הנפק"מ בוויכוח, הוא מידי שנה, בחבורות שונות של אפיות מצות.

באפיות הסטנדרטיות של 'חבורות' מצות יד, העיסות עצמן בעת הלישה, אינן חייבות וודאי בחלה, ורק אחרי האפיה עושים צירוף סל לחייבים בוודאי ולהפריש בברכה.

ועתה, ברוב החבורות, לא יודעים בדיוק את הסדר מי לוקח שלושה ק"ג

עם הגאון רבי יחזקאל ברטלר שיבדלחט"א באפיית המצות ליד שולחן צירוף הסל